

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
ในเขตเทศบาลเมืองตากลี
Development Guidelines for Small and Micro Community
Enterprises in Town Municipalty Takhli

ณิชชา อ่อนอุดม

วิจัยสร้างองค์ความรู้ ทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
พ.ศ. 2559

บทคัดย่อ

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลี 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลีและ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลี โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน 8 ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง Snowball sampling และการสนทนากลุ่มด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 9 ท่าน มาร่วมอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ PESTLE analysis SWOT analysis การวิเคราะห์บริบทเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย

ผลการศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนพบว่า ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีดังนี้ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาต้นทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจากตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จาก 5 ธุรกิจ ในเขตเทศบาลเมืองตากลี ที่ให้ข้อมูล รายละเอียด รวมไปถึงคำแนะนำในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่มอบทุนสนับสนุนในการทำวิจัยฉบับนี้ และขอบพระคุณบุคลากรในสถาบันวิจัยทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแจ้งข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการทำวิจัยฉบับนี้

ขอขอบพระคุณนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการและสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ หน่วยจัดการศึกษานอกที่ตั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์ ตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ บุคลากรกองสวัสดิการและสังคม เทศบาลเมืองตากลี ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี เพื่อให้ผู้วิจัยไปติดต่อขอข้อมูลมาจัดทำวิจัยฉบับนี้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแต่ผู้ที่มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี และผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

ณิชา อ่อนอุตม
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ประกาศศัญญาการ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ประวัติความเป็นมา ข้อมูลโดยสังเขป 23 ชุมชน.....	5
สภาพทั่วไป.....	5
วิสัยทัศน์และพันธกิจ.....	6
ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น.....	7
แนวนโยบายการพัฒนา.....	7
ชุมชนและวัฒนธรรม.....	8
พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองตาคลี.....	14
ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน.....	15
ความหมายของวิสาหกิจชุมชน.....	15
ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน.....	16
ประเภทของวิสาหกิจชุมชน.....	17
ความแตกต่างของวิสาหกิจชุมชนกับสิ่งที่ชุมชนทำมาก่อน.....	17
วิสาหกิจชุมชนกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน.....	18
ทุนของวิสาหกิจชุมชน.....	19
การจัดการการผลิตและการตลาดของวิสาหกิจชุมชน.....	19
ความพร้อมของชุมชนเพื่อการทำวิสาหกิจชุมชน.....	19
วิสาหกิจชุมชนกับแผนแม่บทชุมชน.....	20
การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชน.....	21
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน.....	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
วิสาหกิจชุมชนกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐ.....	22
แนวทางการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.....	22
ประโยชน์ที่ได้รับจากการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน.....	23
พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548.....	24
หมวดที่ 1 วิสาหกิจชุมชน.....	24
หมวดที่ 2 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน.....	25
หมวดที่ 3 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.....	26
หมวดที่ 4 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.....	30
บทเฉพาะกาล.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	38
วิธีการศึกษา.....	38
พื้นที่การศึกษา.....	40
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
บทที่ 4 ผลการศึกษา	41
การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน.....	41
กรณีศึกษาร้านแม่สมควร หมูสวรรค์.....	41
กรณีศึกษาร่วมเกล้าหัตถกรรม.....	42
กรณีศึกษาขนมแปรรูป ชุมชนมาลัย.....	43
กรณีศึกษากลุ่มรักษ์สมุนไพร ชุมชนรจนา.....	44
กรณีศึกษา กลุ่มถักสานศูนย์พัฒนาอาชีพชุมชนเขาใบไม้.....	46
สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ.....	47
สถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชน.....	47
วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคฯ.....	49
ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน.....	50
แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนฯ.....	52
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	54
สรุปผลการศึกษา.....	54
อภิปรายผล.....	60
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก.....	65
ภาคผนวก ก วิสาทกิจชุมชนที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก.....	66
ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาสนทนากลุ่ม.....	67
ภาคผนวก ค ภาพการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการ.....	68
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	71

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

หน้า

56

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ภาพที่ 2 แสดงพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองตาดลี	14

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เริ่มจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้มีส่วนร่วมในการค้นหาและพัฒนาศักยภาพของตนเอง ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและปัญหา กำหนดแนวทางการพัฒนา รวมทั้ง เป็นกำลังหลักในการพัฒนาตนเองและชุมชน โดยที่หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนภายนอกชุมชนให้การสนับสนุนตามความต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 และนโยบายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของรัฐบาลโดยตรง

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ชาวบ้านจะมีศักยภาพมีภูมิปัญญาและมีใจมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเขา ตลอดจนหวังใบบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่เขาเห็นความสำคัญอย่างชื่นชม ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และยังเป็นส่วนเสริมแรงต่อไปยังการพัฒนาด้านอื่น ๆ

สำหรับอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นเขตพื้นที่หนึ่งซึ่งเป็นเป้าหมายและยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาภายในจังหวัดนครสวรรค์ ในอำเภอตากลีมีวิสาหกิจชุมชนอยู่ จำนวน 16 วิสาหกิจ แต่ยังไม่มีการขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี ทั้ง ๆ ที่มีจำนวนชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี 23 ชุมชน และยังมีธุรกิจชุมชนอีกมากมาย อาทิเช่น ธุรกิจสานตะกร้าของชุมชนเขาใบไม้ ธุรกิจต้นโพธิ์เงิน โพธิ์ทอง ชุมชนบ้านใหม่โพนทอง ฯลฯ

อย่างไรก็ดี ผลสะท้อนจากการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายในเขตเทศบาลเมืองตากลีที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในหลักการ แนวคิด และแนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ดังนั้น จึงสมควรที่จะได้มีการเตรียมความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนก่อนเข้าสู่กระบวนการส่งเสริมและพัฒนา และมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง นอกจากนั้น การผลักดันให้มีการบูรณาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่โดยใช้กลไกของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ จะสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาคีในระดับต่าง ๆ เช่น อปท. ภาครัฐ และเอกชน เป็นต้น ได้เป็นอย่างดี รวมทั้ง จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ทางการสื่อสารมวลชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ จะสามารถผลักดันการพัฒนาและส่งเสริมแก่กิจการของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแม้จะพบประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในการปรับและนำไปใช้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนก็ยังมีอยู่ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการเงิน บัญชี ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านพัฒนาองค์ความรู้อื่น ๆ และอื่น ๆ อีกมากมาย จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความชัดเจน และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี

3. ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสังเกต (Observation) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยมีขอบเขตดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร คือ วิสาหกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลีโดยเก็บข้อมูลจากตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก หรือสมาชิกซึ่งประธานได้มอบหมายให้เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่วิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี ซึ่งมีทั้งหมด 23 ชุมชน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

วิสาหกิจ หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุประสงค์ทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งงานวิจัยต้นแบบมาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลจากพืชและสัตว์ มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าเกษตรอาทิเช่น ผลิตภัณ์ท์สมุนไพร การผลิตปัจจัย การผลิตและเครื่องดื่ม ตลอดจนการผลิตพืช การผลิตปศุสัตว์ และการผลิตประมง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าอาหาร หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลทางการเกษตรทั้งพืชและสัตว์มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นอาหาร อาทิเช่น น้ำพริก และแหนม เป็นต้น

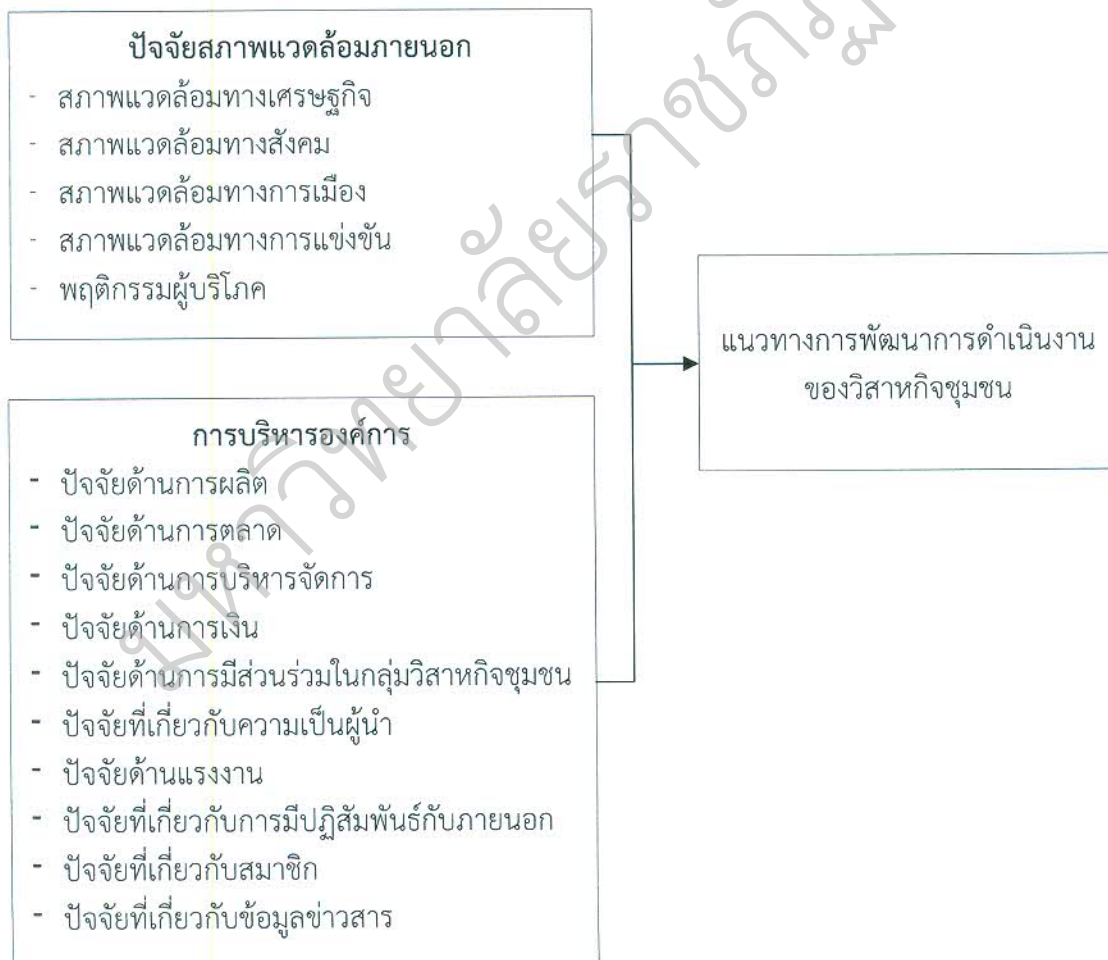
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป/ประดิษฐ์เครื่องอุปโภค-บริโภค หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาทำการแปรรูปหรือประดิษฐ์เพื่อเป็นเครื่องอุปโภค-บริโภค อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า เครื่องจักสาน และเครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น

การดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เขตเทศบาลเมืองตากลี หมายถึง พื้นที่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองตากลี จำนวน 23 ชุมชน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนประกอบอาชีพค้าขาย เศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การพาณิชย์กรรม กิจกรรมการค้าตั้งอยู่หนาแน่นบริเวณถนนตากลีพัฒนา และตลาดศรีเทพ

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาสร้างน้ามาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ สำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปปรับใช้กับกลุ่มและเพื่อผลต่อความสำเร็จ (วิทยา จันทะวงศ์ศรี, 2547) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาวะการณ์ของวิสาหกิจชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี
 2. ทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี
 3. ทราบแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ภายในเขตเทศบาลเมืองตากลี
- เพื่อใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐราชการและเอกชนในการสนับสนุน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งทางด้านการผลิต การค้า และการเงิน และใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชนให้ออกดอกออกผล ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสร้างรายได้และอาชีพ ส่วนด้านสังคมคือการสานสัมพันธ์ความเป็นครอบครัวเอาไว้ ด้วยการให้ครอบครัวและชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ซึ่งกันและกันโดยผ่านกระบวนการ การประกอบการของชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง ทำให้เกิดรากฐานที่เข้มแข็งที่คงทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและของทุนนิยม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล, 2554 น.32) โดยในบทที่ 2 มีสาระ ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมา ข้อมูลโดยสังเขปของชุมชนทั้ง 23 ภายในเขตเทศบาลเมืองตากลิ
2. ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน
3. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติความเป็นมา ข้อมูลโดยสังเขปของชุมชนทั้ง 23 ภายในเขตเทศบาลเมืองตากลิ

1.1 สภาพทั่วไป

เทศบาลเมืองตากลิ มีพื้นที่ประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเพื่อการเกษตร มีภูเขาใกล้แนวเขตทางทิศตะวันตกและตะวันออก และ พื้นที่มีรูปร่างคล้ายค้อนตอกตะปูหรือไม้ที่ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครสวรรค์ไปทางทิศใต้ประมาณประมาณ 68 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 50 นาที สามารถ เดินทางไปทั้งรถยนต์และรถไฟ มีอาณาเขตตามมาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลตากลิ พ.ศ. 2524 ดังนี้

ทิศเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท พากเหนือตรงกิโลเมตร 258.550 ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร เป็นเส้นขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือผ่านทางรถไฟสายเหนือถึงหลัก เขตที่ 2 ซึ่งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท พากเหนือตรงกิโลเมตร 254.100 ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

ทิศใต้ จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ผ่านทางรถไฟสายเหนือตรงกิโลเมตร 188.000 ถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนเข้าโรงงานชลประทานซีเมนต์ พากใต้ห่างจากด้านตะวันตกเฉียงใต้ของทางรถไฟสายเหนือตรงกิโลเมตร 188.000 ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 1,000 เมตร

ทิศตะวันออก จากหลักเขตที่ 2 เป็นเส้นตั้งฉากกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท กิโลเมตร 254.100 ไปทางทิศใต้ถึงหลัก เขตที่ 3 ซึ่งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท พากใต้ตรงกิโลเมตร 254.100 ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

จากหลักเขตที่ 3 เป็นเส้นขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท ไปทางทิศตะวันตกถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากถนนอินทวิชัย (ทวีชัย) พากตะวันออกตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

จากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นขนานกับถนนอินทวิชัย (ทวีชัย) ไปทางทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากด้านตะวันออกของทางรถไฟสายเหนือ ตามแนว เส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นขนานกับทางรถไฟสายเหนือไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากด้านตะวันออกเฉียงเหนือของทางรถไฟสายเหนือตรงกิโลเมตร 188.000 ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

ทิศตะวันตก จากหลักเขตที่ 7 เป็นเส้นขนานกับทางรถไฟสายเหนือไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ผ่านถนนเข้าโรงงานชลประทานซีเมนต์ ผ่านถนนประชาอุทิศถึงหลักเขตที่ 8 ซึ่งตั้งอยู่เชิงเขาตาคลีด้านตะวันออกห่างจากด้านตะวันตกของทางรถไฟสายเหนือ ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 1,000 เมตร

จากหลักเขตที่ 8 เลียบเชิงเขาตาคลีด้านตะวันออกไปทางทิศเหนือและทางทิศตะวันตกถึงหลักเขตที่ 9 ซึ่งตั้งอยู่เชิงเขาตาคลี ด้านเหนือห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท พากใต้ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

จากหลักเขตที่ 9 เป็นเส้นขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี-ชัยนาท ไปทางทิศตะวันตก ถึงหลักเขตที่ 10 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี - ชัยนาท พากใต้กิโลเมตร 258.550 ตามแนวเส้นตั้งฉากระยะ 500 เมตร

จากหลักเขตที่ 10 เป็นเส้นตรงไปทางทิศเหนือผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตอนลพบุรี-ชัยนาท ตารางกิโลเมตร 258.550 บรรจบหลักเขตที่ 1

1.2 วิสัยทัศน์ และ พันธกิจ

วิสัยทัศน์อันเป็นถ้อยแถลงที่ระบุถึงสถานการณ์ในอนาคต ซึ่งเป็นจุดหมายที่เทศบาลเมืองตาคลี ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า เป็นผลรวมของ การสรุปการวิเคราะห์การดำเนินมาของท้องถิ่นตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และมุ่งหวังให้อนาคตมีความเจริญรุ่งเรืองตามที่พึงประสงค์ การประชุมคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล ประชาคมเมือง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ มีผลทำให้สามารถทราบถึงปัญหาความต้องการของท้องถิ่น ทำให้เกิดความมุ่งหวังให้ท้องถิ่นมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างมีทิศทาง สรุปถ้อยคำวิสัยทัศน์ของเทศบาลเมืองตาคลี อย่างมีเป้าหมาย ดังนี้

วิสัยทัศน์ การพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

"ประชาร่วมคิด คุณภาพชีวิตที่ดี วิถีเศรษฐกิจพอเพียงเที่ยงธรรมการบริหารจัดการ"

ภารกิจ (mission) ตามที่เทศบาลเมืองตาคลี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า "ประชาร่วมคิด คุณภาพชีวิตที่ดี วิถีเศรษฐกิจพอเพียงเที่ยงธรรมการบริหารจัดการ" จุดมุ่งหมาย ภารกิจหลักหรือพันธกิจหลัก จึงเห็นเสมือนเส้นทางที่นำไปสู่จุดมุ่งหมาย โดยกำหนดเป็น พันธกิจหลักไว้ ดังนี้ ภารกิจหลักของเทศบาลเมืองตาคลี

ภารกิจที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการอาชีพให้กลุ่มอาชีพชุมชนและประชาชนให้มีความเข้มแข็งและมีรายได้เพิ่มขึ้น ด้วยการเพิ่มโอกาสและเพิ่มศักยภาพตลอดจนสามารถรองรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด

ภารกิจที่ 2 พัฒนาศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการสร้างเสริมโอกาส รอบด้าน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ภารกิจที่ 3 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษา ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีมาตรฐาน ดำรงรักษาและฟื้นฟู วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นต้นแบบ และพัฒนาการกีฬาและนันทนาการสู่ชุมชน

ภารกิจที่ 4 ปรับปรุงและพัฒนาการสาธารณสุข ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

ภารกิจที่ 5 สร้างระบบบริหารจัดการที่ดี ทั้งในด้านการพัฒนาและบริหาร โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจการวางแผน การตรวจสอบ

ภารกิจที่ 6 ปรับปรุงและพัฒนางานด้านสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ ให้ได้มาตรฐานและเพียงพอต่อความต้องการประชาชน ตลอดจนส่งเสริมการท่องเที่ยว และการทำให้ท้องถิ่นเป็นเมืองน่าอยู่

1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น เป็นเสมือนกรอบชั้นนำหรือเบื้องต้นกระบวนการของแผนงาน ซึ่งเป็นการกำหนดวิธีการหรือขั้นตอนที่ท้องถิ่นเลือกปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วนแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นการแสดงกรอบภารกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่ครอบคลุมปัญหาความต้องการจะทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น ดำเนินไปอย่างมีเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจน เทศบาลเมืองตากลิ มียุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรมนำความรู้ และเกิดความผาสุก
3. การสร้างมูลค่าเพิ่มทางการเกษตรการค้าและอุตสาหกรรมเกษตรที่สมดุล
4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
5. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1.4 แนวนโยบายการพัฒนา

1) นโยบายด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค สาธารณูปการและโครงสร้างพื้นฐานมุ่งที่จะพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการสาธารณะ ให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่เขตเทศบาลเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พี่น้องประชาชน ตลอดจนรับรองและสนับสนุนการพัฒนาด้านอื่น ๆ

2) นโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมปัญหาทุกด้าน ตั้งแต่การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่ประชาชน การเฝ้าระวังและการดูแลรักษา การบำบัดและฟื้นฟู และการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ

3) นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการสร้างงาน สร้างอาชีพให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมความรู้ด้านงานอาชีพสร้างโอกาสและการรวมกลุ่มเพื่อความเข้มแข็งของประชาชน ดำเนินการพัฒนาศักยภาพการผลิตและจำหน่าย ตลอดจนการพัฒนาต่อยอด

4) นโยบายด้านการพัฒนาการสาธารณสุขและการมรสุขภาพดี มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีสุขภาพอนามัย แข็งแรง สมบูรณ์ มีการจัดให้มีการบริการสาธารณสุข การรักษาพยาบาลที่ทั่วถึง ส่งเสริมการป้องกันและควบคุมโรค การดูแลด้านสุขาภิบาลอาหาร

5) นโยบายด้านการพัฒนาการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี การกีฬาและนันทนาการให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษา การสร้างโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาวิทยาการและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การยึดถือหลักธรรมทางศาสนาเพื่อการพัฒนาสังคม การส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

6) นโยบายด้านการพัฒนาสวัสดิการสังคมและส่งเสริมความเข้มแข็งภาคประชาชน มุ่งเน้นยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชาชนที่รับการสงเคราะห์และช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนและชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

7) นโยบายด้านการพัฒนาการเมือง การปกครอง มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และปกครอง และมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เข้าถึงโอกาสการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ดำเนินการพัฒนาองค์กรและบุคลากรขององค์กรให้มีประสิทธิภาพเพื่อการบริหารประชาชน มีระบบขั้นตอนการบริการประชาชน ที่สะดวก รวดเร็ว มีเครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน

8) พัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาและบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

9) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

10) สนับสนุนให้เกิดเวทีประชาคม เพื่อเป็นเวทีของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาท้องถิ่น

1.5 ชุมชนและวัฒนธรรม

ปัจจุบัน ในเขตเทศบาลเมืองตากลี มีบ้าน จำนวน 8,921 หลังคาเรือน ประชากรในทุกชุมชน จำนวน 25,386 คน และมีชุมชนเมือง จำนวน 23 ชุมชน คือ 1) ชุมชนสามล 2) ชุมชนรจนา 3) ชุมชนหัวเขาตากลี 4) ชุมชนสว่างวงษ์ 5) ชุมชนตากลีพัฒนา 6) ชุมชนตึกลี 7) ชุมชนทิพย์พิมาน 8) ชุมชนตากลีใหญ่ 9) ชุมชนบ้านใหม่โพนทอง 10) ชุมชนพญานาค 11) ชุมชนโพธิ์งาม 12) ชุมชนวิลาวลัย 13) ชุมชนยศวิมล 14) ชุมชนศรีเทพ 15) ชุมชนสังข์ทอง 16) ชุมชนศรีสวัสดิ์ 17) ชุมชนเขาใบไม้ 18) ชุมชนวัดพุทธนิมิต 19) ชุมชนรวมใจ 20) ชุมชนตลาดโพนทอง 21) ชุมชนสารภี 22) ชุมชนจันทร์เทวี 23) ชุมชนมาลัย มีรายละเอียด ดังนี้

1) ชุมชนสามล มีจำนวนประชากร 792 คน 342 ครัวเรือน

คำขวัญประจำชุมชน “มองให้ลึก นึกให้ไกล เปิดใจให้กว้าง”

วิสัยทัศน์ของชุมชน “ชุมชนสะอาด ปราศจากสิ่งเสพติด พัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสุข”

2) ชุมชนรจนา มีประชากรจำนวน 983 คน 507 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531

ความเป็นมาของชุมชน เดิมเป็นหมู่บ้านชื่อ บ้านหัวเขาตาคลี เป็นหมู่บ้านที่ 13 ของตำบลตาคลี ชาวบ้านที่อยู่เดิมเป็นชาวตาคลี ต่อมาเมื่ออพยพจากบ้านมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มาสมทบจับจองแหล่งทำมาหากิน มีบุตรหลานเพิ่มขึ้น จึงทำให้หมู่บ้านหัวเขาตาคลีเป็นหมู่บ้านใหญ่ของเมืองตาคลีเมื่อ พ.ศ. 2531 เมืองตาคลีได้ยกระดับเป็นเทศบาล บ้านหัวเขาตาคลีจึงเปลี่ยนเป็นชุมชนชื่อ “รจนา” เป็นชื่อธิดาองค์สุดท้าย (องค์ที่ 7) ของท้าวสามลกับพระมเหสีนางมณฑา จากวรรณคดีเรื่องสังข์ทอง

คำขวัญประจำชุมชน “ชุมชนเข้มแข็ง ร่วมแรงพัฒนา รจนาก้าวหน้า ด้วยรักสามัคคี”

3) ชุมชนหัวเขาตาคลี มีประชากรจำนวน 1,164 คน 280 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530

ความเป็นมาของชุมชน เป็นชุมชนในสมัยแรก เมื่อปี พ.ศ.2530 นายเกษมตรี คือ นายธีระวัฒน์ ศิริวันสานต์ และมีนายบุญเลิศ โพธิ์มูล เป็นประธานชุมชน เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีพื้นที่กว้างขวางล้อมเขาตาคลี ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก และทิศใต้ทางวัดหัวเขา มีประชากรมาก แต่ฐานะชาวบ้านส่วนใหญ่ยากจนทำอาชีพรับจ้าง ถึงประมาณ 70% เมื่อ 60 ปีก่อนเป็นป่าไม้เชิงเขา หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเข้ายึดครองสนามบิน กองบิน 4 ชุดภูเขาด้านตะวันตกทำสนามป้องกันภัยจากการทิ้งระเบิดของเครื่องบินฝ่ายพันธมิตร (USA)

ปัจจุบันยังมีหลุมหลบภัยอยู่ พ.ศ. 2507 สหรัฐส่งทหารมาทำสงครามกับเวียดนาม เอกสนามบิน กองบิน 4 เป็นฐานทัพส่งทหารไปรบเวียดนาม ทหารอเมริกันมีมาก ได้มาเข้าบ้านในชุมชนหัวเขาตาคลี มีบาร์ ไนท์คลับ จึงมีผู้คนเข้ามายึดครองประกอบอาชีพต่าง ๆ มากมาย จึงตั้งหลักเป็นชุมชน ตลาด ร้านค้า บาร์ ห้องอาหาร ฯลฯ จึงทำให้เกิดชุมชนใหญ่ แออัด จนถึงปัจจุบัน

คำขวัญประจำชุมชน “สามัคคี ร่วมใจ พัฒนา”

4) ชุมชนสว่างวงศ์ มีพื้นที่ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร มีประชากรจำนวน 468 คน 259 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534

ความเป็นมาของชุมชน เดิมเป็นพื้นที่ว่างเปล่า เป็นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ เดิมทีว่าการอำเภอและสถานีตำรวจภูธรอำเภอตาคลีตั้งอยู่ตรงตลาดบนบริเวณตลาดดวงนิมิตรกับโรงหนังเก่าที่มันคับแคบมากขยายไม่ออก จึงย้ายมาอยู่ชุมชนสว่างวงศ์ ปัจจุบันประชาชนที่เป็นเครือญาติของตำรวจและข้าราชการอำเภอก็ย้ายตามมาในพื้นที่ ๆ เป็นรัศมีเขาที่เป็นป่าไม้ปลูกบ้านเรือน อยู่อาศัยกันจนเป็นชุมชนสว่างวงศ์

คำขวัญประจำชุมชน “สามัคคี ใฝ่ทำดี มีคุณธรรม”

วิสัยทัศน์ชุมชน “ชุมชนแห่งความสุขและพัฒนา”

5) ชุมชนตาคลีพัฒนา มีประชากรจำนวน 597 คน 363 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545

ความเป็นมาของชุมชน เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขา สภาพแวดล้อมเหมาะแก่การเพาะปลูก ชุมชนตาคลีพัฒนาเป็นย่านธุรกิจเล็ก ๆ ได้ขยายเติบโตขึ้นในสมัยยุคฝรั่งเศสเข้ามาอยู่ตาคลี ได้สร้างความเจริญและเศรษฐกิจแก่ชุมชนตาคลีพัฒนา ถนนตาคลีพัฒนาเป็นถนนหลักมีตลาดเช้าและตลาดเย็นควณิมิตร ประชากรมีทั้งไทย จีน ลาวพวน ฯลฯ อาชีพส่วนใหญ่ค้าขาย การคมนาคมทางรถไฟ และรถยนต์การสัญจรไปมาสะดวก และปัจจุบันถนนตาคลีพัฒนามักใช้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาล เช่น การจัดกิจกรรมถนนคนเดินเมืองตาคลี (Takhli Walking Street) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนตาคลีพัฒนาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของเทศบาลเมืองตาคลี

คำขวัญประจำชุมชน “ตาคลีพัฒนา ประชาชนมีสุข”

6) ชุมชนตึคลี มีประชากรจำนวน 1,294 คน 371 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2531

ความเป็นมาของชุมชน เดิมคุณตาหงส์ ชันทอง และคุณตาน้อย ผอบแก้ว เป็นเกษตรกรที่มาตั้งรกรากอยู่แถวพื้นที่ก่อสร้างเขตสุขาภิบาล สมัยก่อนเป็นป่ามีต้นมะม่วงมาก ก็มีการเดินทางด้วยเกวียนผ่านไปทางตาคลีใหญ่ สมัยก่อนมีบ้านกำนันทองคำ ตั้งอยู่ปี พ.ศ. 2472 เริ่มตัดเป็นถนนลูกรังผ่าน มีประชาชนจากต่างถิ่นโยกย้ายเข้ามาอยู่จับจองที่ตามไหล่เขา จนกระทั่งเป็นชุมชนตึคลีจนถึงปัจจุบัน

คำขวัญประจำชุมชน “ท้องถิ่นจะก้าวหน้า ชุมชนต้องพัฒนา ด้วยชาวชุมชน

7) ชุมชนทิพย์พิมาน มีประชากรจำนวน 939 คน 283 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนทิพย์พิมานจัดตั้งขึ้นตามแนวทางการจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อการพัฒนาเทศบาล ตามที่กรมการปกครองกำหนด เทศบาลได้ประกาศจัดตั้งชุมชนและแบ่งเขตชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2531 โดยมีคณะกรรมการชุมชน ทำหน้าที่เป็นแกนนำในการพัฒนาจนมาถึงปัจจุบัน

คำขวัญประจำชุมชน “สร้างชาติด้วยการพัฒนาคน สร้างชุมชนให้มีงานทำ สร้างผู้นำให้เยาวชน”

8) ชุมชนตาคลีใหญ่ ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่เขตเทศบาลเมืองตาคลี มีจำนวนประชากร จำนวน 2,350 คน 971 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2531

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนตาคลีใหญ่จัดตั้งขึ้นตามแนวทางการจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อการพัฒนาเทศบาล ตามที่กรมการปกครองกำหนด เทศบาลได้ประกาศจัดตั้งชุมชนและแบ่งเขตชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2531 โดยมีคณะกรรมการชุมชน ทำหน้าที่เป็นแกนนำในการพัฒนาจนมาถึงปัจจุบัน

คำขวัญประจำชุมชน “การพัฒนาชุมชน คือความร่วมมือของคนตาคลีใหญ่”

9) ชุมชนบ้านใหม่โพนทอง มีจำนวนประชากร จำนวน 1,278 คน 541 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2531

ความเป็นมาของชุมชน เดิมคนสมัยก่อนเล่าว่าบรรพบุรุษส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทางราชการ ตัดไม้ทำรางรถไฟ และทางราชการได้จัดให้มีผู้นำของกลุ่มโดยตั้งขุนตาคลีเป็นผู้นำ และต่อมาได้พัฒนาการปกครองมาเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แะเมื่อความเจริญเกิดขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้มีการจัดตั้งเป็นสุขาภิบาล ต่อมาเป็นเทศบาลตำบล และเทศบาลเมืองจนถึงปัจจุบันส่วนชุมชนบ้านใหม่โพนทองได้จัดตั้งขึ้นโดยเทศบาลตำบลตาคลี เมื่อปี พ.ศ.2531 เพื่อช่วยดูแลประชากรและร่วมกันพัฒนาโดย

ประสานงานกับเทศบาลในการพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้าน ปัจจุบัน ชุมชนบ้านใหม่โพนทองได้มีการบูรณาการรวมชุมชนพญานาคมารวมเป็นชุมชนเดียวกัน ตามประกาศของเทศบาลเมืองตากลี ลงวันที่ 9 เมษายน 2556

คำขวัญประจำชุมชน “ถนนสวย ว่างาม หลวงพ่อทองคำที่ศักดิ์สิทธิ์ แหล่งผลิตปูนซีเมนต์”

10) ชุมชนพญานาค ปัจจุบันรวมกับชุมชนบ้านใหม่โพนทอง

11) ชุมชนโพธิ์งาม มีจำนวนประชากร จำนวน 1,305 คน 358 ครัวเรือน

ความเป็นมาของชุมชน เดิมเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในหมู่ 1 และหมู่ที่ 20 ของตำบลตากลี ต่อมาได้แบ่งเขตเทศบาลตั้งแต่ซอยทวีชัย 3 ด้านฝั่งตะวันออกของถนนทวีชัย ถึงซอยทวีชัย 10 และด้านทิศตะวันตกบางส่วน ซึ่งแต่เดิมก็เรียกว่าหมู่บ้านโพธิ์งามและเมื่อเป็นเทศบาลจึงเรียกว่าชุมชนโพธิ์งามในปัจจุบัน

คำขวัญประจำชุมชน “ชุมชนโพธิ์งาม ประชาชนงามน้ำใจ รู้รักสามัคคี ใฝ่ทำจริง สร้างสรรค์ทุกสิ่ง อยู่อย่างพอเพียง”

12) ชุมชนวิลาวัลย์ มีจำนวนประชากร จำนวน 1,398 คน 380 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531

ความเป็นมาของชุมชน คุณตาเนียม-คุณยายประเทือง สิ้นสวัสดี บุตรขุนตากลีคณะกิจ ได้มาตั้งบ้านเรือนที่บริเวณปากตรอกตรงข้าม เยื้องกับสถานีรถไฟบ้านตากลี ที่บ้านของคุณตาเนียมได้นำเกวียนมาขายด้วย ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเรียกว่าตรอกตาเนียมหรือตรอกเกวียน ภายหลังเมื่อยกฐานะเป็นสุขาภิบาลตากลี ทางราชการจึงได้เปลี่ยนเป็นซอยสิ้นสวัสดีเพื่อให้เกียรติแก่คุณตาเนียม-คุณยายประเทือง สิ้นสวัสดี ต่อมาคุณตาสม-คุณตาหลง ประสมทอง ได้พาญาติพี่น้อง ลูกหลานอพยพมาจากจังหวัดลพบุรี และมีผู้คนที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงมาอาศัยอยู่กระจายตามพื้นที่ ตลอดแนวถนนพระสังข์และซอยต่าง ๆ ในปัจจุบันเป็นชุมชนใหญ่ที่มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่น

การสัญจรไปมาในสมัยนั้นเป็นทางเท้าและทางเกวียน ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ มีความเป็นอยู่แบบพี่น้องและเอื้ออาทรต่อกัน มาถึงวันนี้ชุมชนวิลาวัลย์เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ประชาชนมีอาชีพหลากหลาย ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีถนนหนทางสัญจรไปมาสะดวกและปลอดภัย มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำขวัญประจำชุมชน “วิลาวัลย์น่าอยู่ ใฝ่รู้พัฒนา แก้ปัญหาาร่วมกัน สร้างสรรค์สามัคคี”

13) ชุมชนยศวิมล มีจำนวนประชากร จำนวน 1,220 คน 388 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2524

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนยศวิมล เดิมเป็นชุมชนขุนตากลี เวชกิจ (คณะกิจ) หรือซอยป้อม 5 ขุนตากลี เดิมชื่อ แดง มีพี่น้อง 2 คน เป็นชาวลพบุรีได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากอยู่ในสุขาภิบาลตากลีสมัยก่อน และได้พัฒนาตากลีให้เจริญก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนดูแลทุกข์สุขของประชาชนและได้เปลี่ยนแปลงยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลตากลี ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นชุมชนยศวิมล และอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองตากลี

คำขวัญประจำชุมชน “ชุมชนยศวิมล่น่าอยู่ กรรมการใฝ่รู้พัฒนา ถ้าชาวบ้านเรามีปัญหา ให้ปรึกษาคณะกรรมการ”

14) ชุมชนศรีเทพ มีจำนวนประชากร 1,509 คน 692 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530

ความเป็นมาของชุมชน เดิมเป็นทุ่งนาและป่า มีชาวบ้านมาอาศัยอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน ต่อมาชาวบ้านได้ย้ายเข้ามาทำการค้าขายและเข้ามาสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่มากขึ้น จากนั้นได้มีการสร้างตลาดศรีเทพ มีท่ารถโดยสาร ปัจจุบันคือ สถานีขนส่งผู้โดยสารเทศบาลเมืองตากลี ทำให้ตลาดศรีเทพเจริญรุ่งเรืองมาถึงทุกวันนี้ ตลาดศรีเทพมีอายุประมาณ 44 ปี

คำขวัญประจำชุมชน “ศรีเทพใสใจ หัวใจชุมชน ปฏิบัติทุกคน ไม่ตกหล่นประเพณี ปฏิบัติทุกหน้าที่ ประเพณีวัฒนธรรมไทย”

15) ชุมชนสังข์ทอง มีจำนวนประชากร 631 คน 325 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531

ความเป็นมาของชุมชน ในอดีตพื้นที่ชุมชนนี้เคยเป็นที่ลุ่มน้ำ ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นที่เลี้ยงปลาชนิด บึงบัว เป็นพื้นที่เกษตรเป็นส่วนมาก ต่อมาได้มีนายทุนมาสร้างตลาดตากลีเซ็นเตอร์ และมีประชากรจากถิ่นอื่นมาจับจองเป็นที่อยู่อาศัยประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และได้พัฒนามาเป็นการค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ในชุมชนปัจจุบัน บางส่วนรับราชการ รับจ้าง หรือประกอบอาชีพอื่น ๆ ตามความถนัด ชุมชนแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ คนจน และคนรวย รายได้ส่วนมากเกิดจากการค้าขาย คนจนส่วนมากอยู่รวมในชุมชน ประกอบอาชีพรับจ้าง หรืออื่น ๆ คนรวยมักจะทำขายอยู่ติดกับถนนพระสังข์ ถนนสารนิธิ ถนนพหลโยธิน ซอยต่าง ๆ

คำขวัญประจำชุมชน “รวมใจเป็นหนึ่งเดียว ประสานกลมเกลียวเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง”

16) ชุมชนศรีสวัสดิ์ มีพื้นที่ 16 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากร 1,316 คน 550 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531

ความเป็นมาของชุมชน สภาพเขตของอำเภอตากลีมีพื้นที่กว้างมากเพราะเมื่อก่อนนี้รวมไปถึงอำเภอตากฟ้าด้วย มีพื้นที่ติดต่อกันถึง 3 จังหวัด คือ ชัยนาท สิงห์บุรี และลพบุรี พื้นที่เต็มไปด้วยภูเขาน้อยใหญ่และป่าไม้ที่หนาทึบ ชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้านได้อพยพมาจากที่ใดไม่ปรากฏในตำนาน การอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนน่าจะมาจากการอพยพมาเพื่อแสวงหาที่ทำมาหากินใหม่ แลได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านตากลี” สันนิษฐานว่าน่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า “ดีคลี” เพราะมีตำนานเล่าว่ามีเขาลูกหนึ่งโผล่เตียนเหมือนลักษณะเป็นที่พระสังข์ดีคลี กับ พระอินทร์ คนสมัยก่อนเรียกว่า “เขาแดน” จากตำนานนี้จึงทำให้ถนนหลายสายรวมทั้งซอยต่าง ๆ ของอำเภอตากลีถูกตั้งชื่อเพื่อให้เข้ากับตำนานของพระสังข์

17) ชุมชนเขาใบไม้ มีพื้นที่ 1.5 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่เขตเทศบาลเมืองตากลี มีจำนวนประชากร 1,778 คน 689 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนเขาใบไม้ จัดตั้งขึ้นตามแนวทางการจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อการพัฒนาเทศบาลตามที่กรมการปกครองกำหนด เทศบาลได้ประกาศจัดตั้งชุมชนและแบ่งเขตชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2531 โดยมีคณะกรรมการชุมชนทำหน้าที่เป็นแกนนำในการพัฒนาจนมาถึงปัจจุบัน

คำขวัญประจำชุมชน “ท่องถิ่นจะก้าวหน้า ชุมชนต้องพัฒนา ด้วยชาวชุมชน”

18) ชุมชนวัดพุทธนิมิตร มีประชากรจำนวน 741 คน 181 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2531

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนวัดพุทธนิมิตรก่อตั้งมานานกว่า 100 ปี เมื่อมีสุขาภิบาล ต่อมาได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลตาคลีและได้ยกเลิกหมู่บ้านเมื่อเปลี่ยนชุมชนจนถึงปัจจุบัน

19) ชุมชนรวมใจ มีจำนวนประชากร 876 คน 444 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2542

ความเป็นมาของชุมชน อดีตชุมชนรวมใจได้ชื่อ ชุมชนสามลรวมใจ ต่อมาเมื่อมีปริมาณ ประชากรเพิ่มมากขึ้นและมีการขยายตัวของอาคารบ้านเรือนจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จึงได้แยก เป็นชุมชนรวมใจและชุมชนสามล จนถึงทุกวันนี้

คำขวัญประจำชุมชน “รวมใจ รวมจิต ร่วมคิดสร้างสรรค์”

20) ชุมชนตลาดโพนทอง มีจำนวนประชากร 439 คน 134 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2544

ความเป็นมาของชุมชน เริ่มแรกนั้นเกิดจากรัฐบาลได้มีโครงการสร้างเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เพื่อใช้เป็นทั้งกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรและใช้ผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งในจำนวน 22 ชุมชน ช่วงนั้นการก่อสร้างจำเป็นต้องใช้ปูนซีเมนต์เป็นจำนวนมากในการก่อสร้างเขื่อน จึงทำให้มีการสร้าง โรงงานผลิตปูนซีเมนต์เกิดขึ้นที่หมู่บ้านโพนทอง เพราะที่หมู่บ้านโพนทองนั้นมีวัตถุดิบในการผลิตปูน เป็นจำนวนมาก เช่น แห่ดินดำ ดินขาว และหินปูน จากการสอบถามผู้สูงอายุในชุมชน หมู่บ้านโพน ทองนั้นแต่เดิมอยู่ตรงบริเวณโรงเก็บกองวัตถุดิบของโรงงานชลประทานซีเมนต์ มหาชน จำกัด ซึ่งอยู่ ตรงข้ามกับสถานีรถไฟโพนทองในปัจจุบัน สำหรับหมู่บ้านโพนทองนั้นน่าจะเริ่มก่อตั้งขึ้นพร้อมกับการ ก่อสร้างโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ ซึ่งเริ่มเดินเครื่องจักรผลิตปูนซีเมนต์ประมาณ พ.ศ.2501 หมู่บ้านโพน ทองจึงได้ย้ายมาอยู่ที่ตลาดโพนทองในปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนไม่ใช่คนในพื้นที่แต่จะ ย้ายมาจากที่อื่น เช่น ภาคอีสาน ลพบุรี และจังหวัดใกล้เคียง เพื่อมาทำงานกับโรงงานชลประทาน ซีเมนต์ มหาชน จำกัด

คำขวัญประจำชุมชน “ตลาดโพนทอง รักใคร่ใกล้ชิด ร่วมจิตพัฒนา”

21) ชุมชนสารภี มีประชากรจำนวน 1,224 คน 359 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2552

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนสารภีแยกตัวมาจากชุมชนหัวเขาตาคลี มาเป็นชุมชนใหม่ที่ 21 ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะพอกินพอใช้ ทำอาชีพรับจ้างประมาณ 70% ค้าขายและทำธุรกิจของ ตัวเองประมาณ 20% ว่างงาน-ว่างทำงาน แต่ว่างงานมีประมาณ 10% ผู้สูงอายุมีเยอะพอสมควร

คำขวัญประจำชุมชน “สร้างสรรค์สามัคคี สารภีจะน่าอยู่”

22) ชุมชนจันทร์เทวี มีประชากรจำนวน 1,165 คน 350 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนจันทร์เทวี เป็นชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2552 โดยได้แยกมาจาก ชุมชนวิลาวัลย์และชุมชนยศวิมล เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองตาคลี

คำขวัญประจำชุมชน “ชุมชนจันทร์เทวี รักสามัคคี สร้างจิตสาธารณะ เพื่อพัฒนา ท้องถิ่นชุมชน”

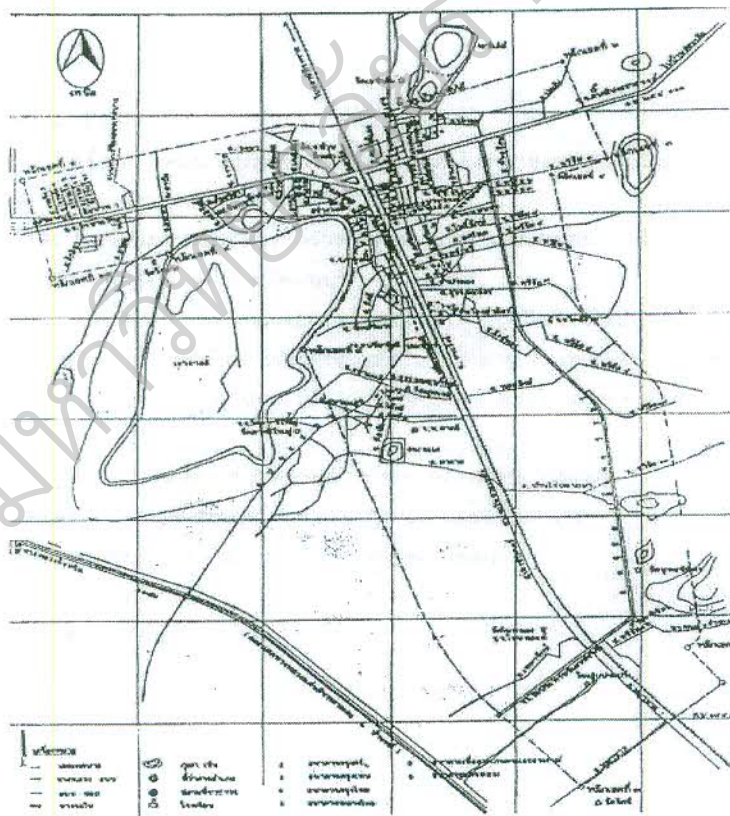
23) ชุมชนมาลัย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 175,000 ตารางเมตร มีจำนวนประชากร 727 คน ครัวเรือน 313 ครัวเรือน ชุมชนจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2552

ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนมาลัยแยกออกจากชุมชนรจนา สาเหตุที่แยกมาตั้งเป็นชุมชนมาลัยเพราะปัจจุบันมีประชากรจำนวนมาก มีครอบครัวย้ายเข้ามาทำกินท้องที่อำเภอตากลี และมาสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในชุมชนมาลัยเป็นจำนวนถึง 313 ครอบครัว การดูแลของคณะกรรมการชุมชนและพัฒนาการส่งเสริมด้านสวัสดิการไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีจำนวนประชากรและครัวเรือนเพิ่มขึ้น เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือด้านสวัสดิการ การพัฒนาพื้นที่ในชุมชนมีประสิทธิภาพทั่วถึงทุกครัวเรือน จึงขอแยกชุมชนรจนามาก่อตั้งเป็นชุมชนมาลัย เป็นชุมชนที่ 22 ของเทศบาลเมืองตากลี สาเหตุที่ใช้ชื่อว่า ชุมชนมาลัย เพราะในนิยายปรัมปราเรื่องสังข์ทอง ตอนนางรจนาเสียพงมาลัยเลือกคู่ ปรากฏว่า เจ้าเงาะ ได้พงมาลัยของนางรจนา ประกอบกับมีถนนขนานกับทางรถไฟที่มีชื่อว่า ถนนมาลัย จึงใช้ชื่อชุมชนว่า “ชุมชนมาลัย”

คำขวัญประจำชุมชน “มาลัยสามัคคี มีวินัย ร่วมใจพัฒนา” วิสัยทัศน์ “มาลัยน่าอยู่ มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม”

วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ งานประเพณีเจ้าแม่ทับทิม-เจ้าพ่อ เจ้าแม่ตากลี งานประเพณีตักบาตรเทโว งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีแห่เทียนพรรษา และงานประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

1.6 พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองตากลี

ภาพที่ 2 แสดงพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองตากลี

2. ข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน (<http://ophbgo.blogspot.com/>)

“วิสาหกิจชุมชน” อาจจะเป็นคำใหม่ที่หลาย ๆ คนยังไม่เข้าใจ และเข้าใจผิดไปว่าเป็นการช่วยเหลือของภาครัฐในด้านการสนับสนุนเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพเหมือนหลาย ๆ โครงการที่ผ่านมา ซึ่งวิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ขนานไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก อันเนื่องมาจากว่าเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย

วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” นั้นสามารถใช้คำว่า “ธุรกิจชุมชน” แทนได้ อันเนื่องมาจากว่าชุมชนไม่ใช่รัฐ ดังนั้นสถาน-ประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของก็ต้องจัดว่าเป็นของภาคเอกชนเช่นเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วถ้าหากใช้คำว่าธุรกิจนั้นก็หมายถึงการแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง แต่สถานประกอบการที่ชุมชนเป็นเจ้าของนั้นก็กลับมีแนวคิดที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกันมากกว่าการแสวงหากำไร ดังนั้นจึงควรใช้คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” เช่นเดียวกับ “รัฐวิสาหกิจ” ที่หลายคนรู้จัก โดยวิสาหกิจชุมชนนั้นจัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมเดี่ยว ๆ ที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่กิจกรรมที่ซับซ้อนอะไร ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องข้าว หมู เห็ด เป็ด ไก่ ผัก ผลไม้ น้ำยาสระผม สบู่ น้ำยาล้างจาน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่ายและยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการจัดระบบเศรษฐกิจใหม่ให้เป็นฐานที่เป็นจริงในชุมชน เพราะถ้าชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนเสาเข็มของตึกที่ทำให้ตึกมั่นคงแข็งแรงเศรษฐกิจของประเทศก็จะเข้มแข็งและอยู่ได้ ที่ผ่านมาระบบเศรษฐกิจในประเทศเปรียบเหมือนการสร้างตึกที่มีฐานแคบ ถ้าฐานไม่แข็งแรง ตึกก็พังลงมา ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญในการสร้างฐานมั่นคงให้กับประเทศได้ โดยกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้เข้มแข็งและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น

“วิสาหกิจชุมชน” จัดเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ไม่มีรูปแบบ ไม่ได้เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การสนับสนุนจึงไม่เป็นระบบและไม่มีเอกภาพ ส่งผลให้มีปัญหาในการดำเนินงานเพราะวิสาหกิจชุมชนบางแห่งไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือภาคเอกชน และบางครั้งมีการสนับสนุนจากภาครัฐแต่ไม่ตรงความต้องการที่แท้จริง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จึงได้ถูกประกาศใช้อย่างเป็นทางการและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2548 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

ได้ให้คำนิยามคำว่า วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise--SMCE) หมายถึง “การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทาง

สังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่รวมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน) ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก”

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย

วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการโดยชุมชนที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดดอกผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่านการประกอบกระบวนการของชุมชน

สำหรับความหมายของวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 นั้น วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า “กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นรูปนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด”

2.2 ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชนข้างต้นนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 7 อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้ เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ
4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญ เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดียว คล้ายกับปลูกพืชเดี่ยว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลาย ๆ กิจกรรมประสานพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)

- สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร. (2547). รูปแบบของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร และคณะ (2542). ลักษณะและความต้องการการฝึกอบรมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(3), 235-243.
- สุดาณี คาคี และคณะ. (2547). รายงานวิจัย :การจัดการองค์ความรู้เพื่อขยายผลการผลิตและแปรรูปน้ำมันงา (อีดงา) ปลอดภัยและมี สุวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่ 1. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2553). ไม่มีประเทศใดเข้มแข็งได้หากท้องถิ่นอ่อนแอ. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2553, จาก http://www.ceithai.com/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=1.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2536). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบท ในภูมิปัญญากับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญาและมูลนิธิหมู่บ้าน.
- เสรี พงศ์พิศ. (2545). วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน. อ้างโดย ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. (พิมพ์ครั้งที่ 1) บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดิชั่นเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- เสรี พงศ์พิศ (2548). ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554). รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อัสสเนา).
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2543). พลวัตสังคม-วัฒนธรรม: ความอยู่รอดหรือหายนะ ในมองอนาคต:บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้สึก ความอยาก ความต้องการตามทีสื่อในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

7. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้อรุด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ

2.3 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ในการแบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชน สามารถมองได้หลายมิติ กล่าวคือ แบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก และแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน

การแบ่งตามลักษณะการประกอบการเป็นหลัก สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อการใช้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอยู่ 5 อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ ปุ๋ย ซึ่งอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านทั่วไปจะทำได้ เป็นของต้องกินต้องใช้ประจำวัน มีมูลค่ามากกว่าครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของแต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านทั่วไปไม่ได้อยู่ใกล้เมืองหรือไกลเมืองต่างก็ซื้อกินซื้อใช้

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ ได้เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างอาจมีสูตรเด็ดเคล็ดลับหรือคุณภาพดีในระดับมาตรฐาน สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ก็คือหนึ่งในวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า

ส่วนการแบ่งตามการจัดระดับและขั้นตอนการพัฒนาการประกอบการของวิสาหกิจชุมชน สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง เป็นการประกอบกิจกรรมเพื่อกินใช้ในครอบครัว เพื่อทดแทนการพึ่งพาจากภายนอก เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ใช้กินในครอบครัว

2. ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง เป็นการประกอบกิจการโดยกลุ่ม เพื่อตอบสนองการอุปโภคบริโภคในชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสามารถที่จะพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าได้ เพื่อที่จะแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้

ทั้งนี้การประกอบการวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เน้นเพื่อกำไรสูงสุด แต่จะเน้นที่การลดค่าใช้จ่าย การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกและคนในชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2.4 ความแตกต่างของวิสาหกิจชุมชนกับสิ่งที่ชุมชนทำมาก่อน

วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเก่าแต่นำมาคิดใหม่ มีการทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้ การคิดก่อนแล้วค่อยลงมือทำ วิสาหกิจชุมชนเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แตกต่างจากอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการผลิต การแปรรูป การบริหารจัดการ ที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่

วิสาหกิจชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทาง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างรู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของ สังคมโดยรวม ถ้าเปรียบกับอุตสาหกรรมชุมชนและธุรกิจชุมชนกับการทำการเกษตร ก็คล้ายกับการปลูก พืชเชิงเดี่ยว ขณะที่วิสาหกิจชุมชนจะคล้ายกับการปลูกพืชผสมผสาน

นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ปัญหาที่ ผ่านมาของชุมชนนั้นเป็นปัญหาวิถีคิดมากกว่าวิธีทำ ชุมชนสามารถผลิตได้มากมาย แต่ขายไม่ออก ขาดทุน หาดตลาดไม่ได้ เพราะเริ่มต้นจากวิธีทำ จากสูตรสำเร็จ จากการเล่นแบบ การทำวิสาหกิจชุม นั้น จึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้ออกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียง และพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตให้เหลือเพื่อตลาดได้ และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็น ผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากความรู้จักใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือ ทรัพยากรในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม โดยควรเริ่มจาก เล็กไปหาใหญ่เพื่อที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อน ทำทดแทนสิ่งที่ จะต้องซื้อให้ได้มากที่สุด หากต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ก็ควรเรียนรู้การ จัดการ และกลไกทางการตลาดให้ดี ไม่หวังพึ่งพาตลาดเป็นหลัก แต่ควรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองให้ ได้มากที่สุด

2.5 วิสาหกิจชุมชนกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยนำเอา เศรษฐศาสตร์ชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ยกตัวอย่างเช่น ในตำบล หนึ่งวิสาหกิจชุมชน 20-30 อย่าง และทำการผลิตเพื่อบริโภคในท้องถิ่น ลดการซื้อจากภายนอกได้ ประมาณหนึ่งในสี่ วิสาหกิจชุมชนที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานและวงจรชีวิตของชุมชนจะทำให้ เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบที่พึ่งพาตนเองได้ ชุมชนมีรายรับมากกว่ารายจ่ายผลิตอาหารและ ปัจจัยพื้นฐานได้เอง ถ้าไม่มีวิสาหกิจชุมชน ไม่มีเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนก็ได้แต่รอรับความช่วยเหลือ จากรัฐหรือจากภายนอก ต้องขึ้นอยู่กับคนอื่นพึ่งตนเองไม่ได้ กลายเป็นระบบอุปถัมภ์ที่ชุมชนต้อง พึ่งพาคนอื่นตลอดไป ยกตัวอย่าง ตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปลูกยางเป็น หลักและทำสวนผลไม้บ้าง มีรายได้จากการปลูกยางและสวนผลไม้ปีละประมาณ 100 ล้านบาท มี รายจ่ายประมาณ 200 ล้านบาท ทำให้อยู่ในวังวนของหนี้สินที่เพิ่มขึ้นทุกปี แต่วันนี้ชาวบ้านเหล่านี้ได้ เรียนรู้ ได้เข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น ได้รู้ว่าทำไมต้องเป็นหนี้มากขนาดนั้น จึง ตัดสินใจทำแผนวิสาหกิจชุมชนจากที่ทำเริ่มต้น 2-3 อย่างมาเป็น 60 อย่างในปัจจุบัน มีการจัดระบบ ชุมชนใหม่โดยใช้ทุนของชุมชนให้มากที่สุด ทำให้เกิดระบบอาหาร ระบบของใช้ ระบบทุน ระบบการ ผลิต ระบบการจัดการการผลิตและระบบตลาดขึ้นมา โดยระบบต่าง ๆ เหล่านี้มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โรงงานยาง การเลี้ยงไก่ กบ ปลา การปลูกผัก สมุนไพร ยาสมุนไพร ปุย น้ำหมักชีวภาพ ทั้งนี้ยังไม่ได้ รวมกับการท่องเที่ยวชุมชนและกิจกรรมด้านสุขภาพต่าง ๆ ซึ่งตำบลไม้เรียงกำลังพัฒนาเริ่มต้นมา พร้อม ๆ กัน เหล่านี้ถือว่าอยู่ในระบบและวิถีชุมชนที่พวกเขากำหนดเองและให้ชุมชนได้เป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา

2.6 ทูของวิสาหกิจชุมชน

ทุนของวิสาหกิจชุมชนนั้นมีทั้งทุนที่เป็นเงิน ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะต่าง ๆ วัฒนธรรม ทุนทางสังคม หรือความเป็นพี่น้อง ความไว้ใจกันของชุมชน เครือข่ายความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชนวิสาหกิจชุมชนจะใช้ทุนตัวเองเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธเงินจากภายนอก เพียงแต่รับเงินทุนจากภายนอกบนพื้นฐานความคิดใหม่ คือ การพึ่งตนเอง พึ่งทุนที่ตนเองมีเป็นหลัก โดยเงินทุนจากภายนอกจะเข้าไปสมทบทุนของชุมชน ในขณะที่ชุมชนมีทรัพยากร ความรู้ มีปัญหาและอื่น ๆ ซึ่งดีเป็นเงินหรือประเมินค่าไม่ได้ แต่ในกรณีที่ชุมชนมีความต้องการเพิ่มทุนเพื่อลงทุนในวิสาหกิจชุมชน โดยสามารถไปขอกู้จากธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้จัดงบประมาณไว้ถึง 10,000 ล้านบาท เพื่อรองรับวิสาหกิจชุมชนหรือกองทุนต่าง ๆ ที่มีนโยบายในช่วยเหลือการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน

2.7 การจัดการการผลิตและการตลาดของวิสาหกิจชุมชน

การจัดการการผลิตและการตลาดเป็นเรื่องที่ชุมชนต้องเรียนรู้ โดยเรียนรู้ว่าจะจัดการอย่างไร ให้ชุมชนมาร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด การบริโภคร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และในที่สุดก็ทำซ้ำกันผลิตล้นเกินและขายไม่ออก ชุมชนต้องสร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงทุกเรื่องที่ทำได้ อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ และทำแบบประสานพลังให้เกิดผลทวีคูณ ไม่ใช่ทำเพื่อแข่งขันกันขาย เหมือนทำกล้วยฉาบทั้งตำบล ทำขนมพุกห่มบ้าน หรือคนปลูกข้าวก็ปลูกได้ข้าวมาก็เอาไว้กินส่วนหนึ่ง ที่เหลือก็ขายให้กับพ่อค้า พ่อค้าก็เอาไปแปรรูปแล้วเอาข้าวสารกลับไปขายในหมู่บ้าน คนปลูกข้าวขายข้าวเปลือกราคาถูก แต่คนซื้อข้าวสารกลับซื้อข้าวในราคาแพง

ในการที่จะทำตลาดของวิสาหกิจชุมชนนั้น ต้องมีเป้าหมายในการผลิตก่อนว่า ต้องการทำการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัว ในชุมชนหรือระหว่างชุมชน ทำการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ และจัดการผลผลิตให้ได้ก่อน ถ้าผลผลิตนั้นไปได้ดีแล้วจึงค่อยเพิ่มปริมาณการผลิตหรือหากว่าผลิตกันบ้างตัวในชุมชนนั้นมีความโดดเด่นมีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะตัวพอที่น่าออกไปจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ ก็เป็นเรื่องของกลไกการตลาดที่ต้องการผลิตกันที่มีคุณภาพ มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งตลาดวิสาหกิจชุมชนนั้น แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ตลาดพอเพียง หมายถึง ตลาดท้องถิ่น ตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชน หรือในเครือข่าย
2. ตลาดผูกพัน หมายถึง ตลาดที่มีการตกลงหรือเซ็นสัญญาซื้อขายระหว่างองค์กร หน่วยงานนอกชุมชน เช่น โรงพยาบาลหนึ่งตกลงซื้อข้าวกล้องจากชุมชนปีหนึ่ง 10 ตัน รัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่งตกลงซื้อผ้าฝ้ายทอมือจากชุมชนปีละ 10,000 เมตร เพื่อให้พนักงานตัดชุดใส่วันศุกร์ เป็นต้น
3. ตลาดทั่วไป หมายถึง ตลาดที่ต้องแข่งขันกับคนอื่น ในเมือง หรือส่งออกต่างประเทศ

2.8 ความพร้อมของชุมชนเพื่อการทำวิสาหกิจชุมชน

ความพร้อมของชุมชนเพื่อการทำวิสาหกิจชุมชนนั้น อย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติของชุมชนที่มีจุดแข็ง 3 อย่าง กล่าวคือ

1. ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นชุมชนที่ยังมีป่า มีดิน น้ำ ธรรมชาติ ที่มากด้วยสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิต เป็นอาหาร เป็นยา เป็นของใช้ต่าง ๆ ถ้าหากค้นให้พบคุณค่า สิ่งเหล่านั้นก็จะมีมูลค่า ดูแต่หญ้า

แห้วหมู หนุ่ยคา หนุ่ยแพรง ซึ่งคนยุคใหม่วันนี้เรียกกันว่า “วชิพีช” และพยายามทำลายด้วยสารเคมีก็ล้วนมีคุณค่าเป็นยาอายุวัฒนะ เป็นยาขับปัสสาวะ ลดความดัน สามารถใช้แทนยาสมัยใหม่ได้

2. ภูมิปัญญาของท้องถิ่น แม้ว่าในปัจจุบันเรื่องภูมิปัญญาของท้องถิ่นจะหายไปพร้อมกับคนรุ่นเก่า แต่ก็ยังมีเหลืออยู่ไม่น้อยหากรู้จักค้นหานำมาประยุกต์และผสมผสานกับความรู้ใหม่ ๆ ในปัจจุบันก็อาจจะได้สิ่งที่มีคุณค่าและมูลค่า

3. เครือข่ายของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน คนในชุมชนนั้นต้องมีความร่วมมือร่วมกันจัดการองค์กรชุมชนและเครือข่าย สามารถพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมกันจัดการทรัพยากร ผลผลิตต่าง ๆ แบ่งกันผลิตและร่วมกันบริโภค เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้

2.9 วิสาหกิจชุมชนกับแผนแม่บทชุมชน

เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการเรียนรู้และการจัดการแบบใหม่ ซึ่งการทำแผนชุมชนถือว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนได้ค้นหาศักยภาพตนเอง และสามารถพัฒนาศักยภาพดังกล่าวไปสู่การพึ่งตนเองได้ แผนแม่บทชุมชนใช้เครื่องมือในการทำวิจัยชุมชนที่เรียกว่า “ประชาพิจัย” หรือชื่อเต็มว่า “ประชาพิจัยและพัฒนา (People Research and Development--PR&D) ซึ่งหมายถึง การวิจัยของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน เพราะฉะนั้นแผนแม่บทชุมชนจึงไม่ได้เป็นการนั่งคิดเอาเอง เป็นแผนที่เกิดจาก “ข้อมูล” – แต่ก็ไม่ใช่ว่าข้อมูลที่เป็นเพียงปัญหาและความต้องการของชุมชนเท่านั้น แต่รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน ประวัติความเป็นมา รวมไปถึงรากเหง้าที่ช่วยกันสืบค้นเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เรียนรู้ว่ามีทรัพยากรอะไรบ้าง โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีผลผลิต รายรับ รายจ่าย มากน้อยเท่าใดในชุมชน เพื่อที่จะได้ค้นหาสภาพแวดล้อมที่แท้จริงและหาทางแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้องและยั่งยืน

ในการทำแผนแม่บทชุมชนนั้น แต่ละชุมชนก็ใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน ปกติใช้เวลาประมาณ 5-6 เดือน ถ้าหากไม่มีปัญหาและอุปสรรคมากเกินไป แต่หากชุมชนมีปัญหา มีความแตกแยก เป็นกลุ่มเป็นพวก รวมกันไม่ติด หรือคนน้อย คนอื่นไปทำงานต่างถิ่นกันหมด ในกระบวนการเรียนรู้ก็อาจเป็นปีหรือมากกว่า อย่างไรก็ตามวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม คือ ให้ชาวบ้านเป็นคนคิดทำแผนเองทุกขั้นตอน เพื่อเป็นแผนชีวิตของชุมชนเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่บอกว่าชุมชนต้องการจะไปไหนและทำอย่างไรให้ไปถึงจุดหมาย เป็นแผนที่ประกอบไปด้วยวิสัยทัศน์พร้อมกับแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำด้วยทุนตนเอง และหากมีทุนของทางราชการหรือองค์กรภายนอกเข้าไปเสริม การดำเนินงานของชุมชนจึงจะทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น แทนที่จะสะสมทุนของชุมชนเองเป็นระยะเวลานาน หลายชุมชนได้แผนแม่บทแต่ไม่เกิดวิสาหกิจชุมชนเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพพอ ฐานคิดไม่แน่นรวมถึงการบริหารจัดการแผนแม่บทในชุมชนไม่เกี่ยวเนื่องหรือกิจกรรมไม่สนับสนุนเกื้อกูลกัน การทำแผนที่ดินนอกจากจะรู้ปัญหา ความต้องการของชุมชนแล้ว ยังจะได้รู้ว่ามีทุนท้องถิ่นอะไรบ้าง เช่น บางชุมชนจับปลากระตักได้คิดเป็นมูลค่าปีละ 5 ล้านบาท แต่ซื้อน้ำปลาปีละ 700,000 บาท แต่ถ้าพวกเขาจับปลากระตักมาแปรรูปเป็นน้ำปลาก็จะสามารถทดแทนการซื้อจากตลาดได้ การมีข้อมูลการบริโภคอุปโภคก็จะทำให้การจัดการการผลิตและการอุปโภคบริโภคได้สามารถที่จะช่วยให้วางแผนได้ว่าควรผลิตเท่าไร จึงจะเพียงพอต่อความต้องการของชุมชน การมีข้อมูลบริโภค รายรับ รายจ่าย หนี้สิน เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะทำให้ชุมชนตระหนักถึงสภาพที่แท้จริงของชุมชน อันเกิดจากพฤติกรรมของ

ตนเอง และสามารถที่จะทำให้ชุมชนนั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตจากการที่เคยซื้อกินสามารถที่จะลงมือทำเอง ปลูกเอง เลี้ยงเอง แปรรูปเอง และบริโภคเองได้

วิสาหกิจชุมชนนั้นมีหลายระดับทั้งระดับครอบครัว ชุมชนและเครือข่ายระหว่างชุมชนในตำบลเดียวกันหรือระหว่างตำบล แล้วแต่จะมีการจัดการอย่างไร บางแห่งร่วมกันผลิต ร่วมกันบริโภค บางแห่งกระจายกันผลิตแล้วร่วมกันบริโภค บางแห่งร่วมกันเรียนรู้ให้มีกลุ่มผลผลิต แล้วชุมชนร่วมกันบริโภค หรือบางเรื่องครอบครัวเอาไปทำเอง ทำกันแบบผสมผสานหลายลักษณะ แต่การทำแผนแม่บทชุมชนจะทำงานในระดับตำบล เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ จัดการผลิต การตลาด การบริโภคได้ดีกว่าการทำเพียงหมู่บ้านเดียว

2.10 การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะขาดการส่งเสริมให้ลดรายจ่าย ผลก็คือยิ่งรายได้เพิ่มรายจ่ายก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ทำให้เกิดหนี้สินพอกพูนจนแก้ไขไม่ได้ ดังนั้นการเพิ่มรายได้และการลดรายจ่ายจึงถือว่าเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด การลดรายจ่ายอาจจะไม่เห็นผลถ้าคิดในเรื่องเดียวหรือเดือนเดียว แต่ถ้าคิดในหลาย ๆ เรื่องรวมกันพบว่า เป็นเรื่องใหญ่เลยทีเดียว เช่น ครอบครัวหนึ่งเคยใช้จ่ายเดือนละ 4,000 บาท เมื่อครอบครัวนี้ลดรายจ่ายเป็น 3,000 บาท จะลดค่าใช้จ่ายได้ 1,000 บาท ในหนึ่งปีสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ถึง 12,000 บาท ทำนองเดียวกันถ้าคิดในแง่ของชุมชน ข้อมูลการเพิ่มขึ้นของรายได้ก็ยิ่งมากขึ้น การทำปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพใช้แทนการใช้ปุ๋ยเคมี สามารถประหยัดได้ถึงหลายล้านบาทต่อตำบล การทำกินเอง ทำใช้เอง เป็นการลดการใช้จ่ายลงได้มาก และทำให้รายรับเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด หรือใครมีปัญหาหนี้สินก็สามารถแก้ไขปัญหานี้สินได้เร็วขึ้น

2.11 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

คำว่า “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” มีความหมายหลายอย่างตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนเพื่อประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปและองค์กรพัฒนาเอกชนใช้คำนี้เพื่อหมายถึงองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย แม้จะมีความหมายต่างกัน แต่เนื้อหาสำคัญอันเดียวกัน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งเกิดขึ้นเพราะมีคนเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นมี 2 ประเภท คือ (1) เครือข่ายภายใน เป็นเครือข่ายที่มีการจัดการความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้าน ตำบล และ (2) เครือข่ายภายนอก เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในระดับอำเภอ จังหวัด ภาค แต่เนื่องจากระบบโครงสร้างสังคมสมัยใหม่ไม่ค่อยเอื้อให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันเหมือนเมื่อก่อน คนในหมู่บ้านเดียวกันไปมาหาสู่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ฟังพาอาศัยธรรมชาติ ไม่ต้องออกไปหากินไกล ๆ ทำให้คนใกล้ชิดกัน วันนี้สถานการณ์เปลี่ยนไป จำเป็นต้องมีคนเชื่อมคน เชื่อมองค์กร เพื่อให้ผู้คนมีความสัมพันธ์กันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนที่เคยทำในอดีตแต่ต่างกันในรูปแบบ ซึ่งต้องพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญมาก ถ้ามีคนรวมกันตั้งเป็นองค์กรในชุมชนและเชื่อมโยงกันในระดับหรือระหว่างตำบลก็จะเกิดพลัง ถ้ามีการจัดการที่ดีก็จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะจะมีการจัดการเรื่องการผลิต การบริโภค ใครจะผลิตอะไร จัดการอย่างไร ถ้ามีเครือข่ายกว้างก็จะทำให้จัดการการผลิตหลายอย่างได้คล่องตัว เช่น ปลูกผักแค้ไม่กี่แปลงก็กินได้ทั้ง

หมู่บ้าน ถ้าปลูกผักกันหลายคนก็คงต้องมีตลาดที่กว้างกว่า ซึ่งในกรณีนี้ตลาดเครือข่ายจะช่วยให้ได้มาก ทำให้ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ผลิตปุ๋ย และอย่างอื่นได้ปริมาณมากและราคาก็จะถูกลง ในปีหนึ่ง ๆ แต่ละตำบลใช้จ่ายในเรื่องของข้าวปลาอาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ ปุ๋ยตำบลละกว่า 50 ล้านบาท บางแห่งมากกว่า 100 ล้านบาท ถ้ามีการจัดการดีตลาดท้องถิ่นก็จะเป็นของชุมชน วิสาหกิจชุมชนที่ดีชาวบ้านจะเป็นคนกำหนดราคาเองได้ โดยไม่ต้องไปถามพ่อค้าว่าจะซื้อเท่าไร ตลาดวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงควรเป็นผู้กำหนดราคาเอง

2.12 วิสาหกิจชุมชนกับโครงการต่าง ๆ ของรัฐ

วิสาหกิจชุมชนนั้นเกี่ยวข้องกับโครงการของรัฐบาลที่ได้ดำเนินการมาแล้วอย่างเช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 ล้านบาท โครงการพักชำระหนี้ กล่าวคือ เนื่องจากการคิดและการจัดการวิสาหกิจชุมชนทำให้ชุมชนมีระบบการคิด การจัดการที่ชัดเจน แยกแยะได้ว่าอะไรทำเพื่อกิน เพื่อใช้สินค้าอะไรดีพอที่จะเอาออกสู่ตลาดใหญ่แล้วเรียกผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในการนำเสนอสู่ตลาดใหญ่ว่า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”

ในแง่ของการจัดการกองทุนชุมชน เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เป็นแนวทางที่ชุมชนสามารถนำไปเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการขาดการจัดการกองทุนที่ดี ขาดความรู้ ความเข้าใจ มุ่งเน้นเพียงแต่การเพิ่มรายได้ อาจก่อให้เกิดหนี้สินเป็นปัญหาที่จะตามมา ดังนั้น การจัดระเบียบเศรษฐกิจใหม่ของชุมชน เรียนการรู้จักตนเอง ชุมชน โลก รวมไปถึงจนถึงการพัฒนาศักยภาพ ด้วยการจัดการอย่างพอเพียง ทำให้สามารถลดรายจ่ายและมีรายได้สูงขึ้น ในกรณีที่เป็นหนี้ระบบการจัดการนี้สามารถที่จะแบ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นไปใช้หนี้ได้

2.13 แนวทางการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นแกนกลางในการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยกรมส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่เป็นผู้ให้การรับรองสถานภาพของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย และเป็นสำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีบทบาทหน้าที่ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

(1) เป็นหน่วยงานในการรับจดทะเบียน/เพิกถอนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย และเลิกกิจการ

(2) เป็นสำนักงานเลขานุการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และ

(3) ดำเนินการให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายอย่างครบวงจรและเป็นเอกภาพ โดยแนวทางในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

1. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายจะดำเนินการในลักษณะของการบูรณาการทั้งภายในหน่วยงานและร่วมกับภาคีทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ โดยมีกรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นแกนกลาง เพื่อให้เกิดการรวมพลัง ในการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับภาคีต่าง ๆ

2. การยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย จะเป็นไปโดยความสมัครใจและความพร้อมของชุมชน โดยไม่ได้ตั้งเป้าหมายจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จะต้องมาขึ้นจดทะเบียนในแต่ละปี แต่สิ่งสำคัญ คือ จะต้องสร้างความเข้าใจให้ประชาชนและชุมชนได้รับทราบถึงสิทธิประโยชน์

วิธีการและขั้นตอนในการขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 อย่างทั่วถึง

3. เจ้าหน้าที่ในภาครัฐ และเอกชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทเป็นผู้เชื่อมประสานกับวิสาหกิจชุมชนในเรื่อง การเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (facilitator) การเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง (catalyst) และการเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดเครือข่าย (networker)

4. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจะมุ่งเน้นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการทุนของชุมชน ทั้งที่เป็นเงิน ทรัพยากร ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเพื่อการพึ่งพาตนเอง และเกื้อหนุนกิจการของชุมชนมากกว่าสนับสนุนในรูปของปัจจัยและเงินให้เปล่าแก่ชุมชน

5. พัฒนาระบบข้อมูลวิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและความรู้ในระหว่างวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง

6. พัฒนาวิสาหกิจชุมชนต้นแบบในทุกจังหวัดในปี พ.ศ. 2548

2.14 ประโยชน์ที่ได้รับจากการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

เมื่อได้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแล้วตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จะทำให้ได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนในการประกอบกิจการในระดับชุมชนเป็นวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

2. มีสิทธิในการขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนความต้องการที่แท้จริงจากคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

3. มีสิทธิในการได้รับการส่งเสริมหรือการสนับสนุนการพัฒนากิจการตามมาตรการที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจัดให้มี คือ วิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิ ซึ่งมีการประกอบกิจการอย่างครบวงจร ทำให้วิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วได้มีการพัฒนาที่สูงขึ้น วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ การพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ และมีการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับเงินทุน การจัดการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งแก้ไขกฎหมายระเบียบข้อบังคับที่อุปสรรคต่อการดำเนินงานและนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้และพร้อมสำหรับการพัฒนาเพื่อที่จะแข่งขันทางการค้าในอนาคต

3. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

ในหัวข้อนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งรวบรวมโดย สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, ชีระพล อรุณะภัสกร, ปฏินันท์ สันติเมทนีดล, สถาพร ลิ้มมณี, ไพฑูรย์ นาคฉ่า, สุรียกานต์ ชัยเนตร, และ นิมล เรืองดี้อ แห่งสำนักพิมพ์วิญญูชน ซึ่งรวบรวมไว้ในปี พ.ศ. 2548 โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิตบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิตบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ประโยชน์ในกรดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

“กิจการวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด 1

วิสาหกิจชุมชน

มาตรา 5 วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 6 เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา 7 การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (2) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (3) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (4) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา 8 ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการมาแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียนวิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวดที่ 2

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา 9 ให้นำบทบัญญัติในหมวด 1 มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้งดำเนินการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 10 การบริการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้นข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา 11 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

- (1) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายดังต่อไปนี้
 - (ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากรหรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น
 - (ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือการช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิตหรือการบริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย
 - (ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(2) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชนเพื่อขอรับความช่วยเหลือและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินการอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(3) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและความร่วมมือทางวิชาการเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่ควาในด้านคุณภาพสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการและการพัฒนาการตลาด

(4) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด 3

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา 12 ให้มีคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(1) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีมอบหมายประธานกรรมการ

(2) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสามสิบคน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(3) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินการกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร แต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน แต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา 13 คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(2) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(3) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนหรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(4) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชน

(5) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา 14 กรรมการตามมาตรา 12 (3) และ (4) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(1) มีสัญชาติไทย

(2) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(3) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(4) ไม่เคยถูกไล่ออกปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในทางราชการ

(5) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามียุติลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 12 (4)

(6) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(7) ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(8) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 15 กรรมการตามมาตรา 12 (3) และ (4) มีวาระตามการดำรงตำแหน่งสามปี ในการที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่ตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพรากก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 16 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการมาตรา 12 (3) และ (4) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(4) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอกำหนดโทษหรือรอกาลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(5) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 14

มาตรา 17 ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา 12 (3) และ (4) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา 18 การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมให้ประธานกรรมการเป็นประธานที่ประชุมถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน

มาตรา 19 คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา 18 มาใช้บังคับอนุโลม

มาตรา 20 ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(1) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ มอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพฯ ผู้แทนกรรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนการส่งเสริมการส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมการสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ประบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจ 1 คน ด้านการเงิน 1 คน และด้านการค้าและอุตสาหกรรม 1 คน ในกรุงเทพฯ เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(2) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวน 6 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินการกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้น ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจ 1 คน ด้านการเงิน 1 คน และด้านการค้าและอุตสาหกรรม 1 คน ในจังหวัดนั้นเป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 21 คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนา และส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพฯ ฯ หรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(2) ประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพฯ ฯ หรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(3) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(4) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 4

(5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย การดำเนินการตาม (2) (3) หรือ (4) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา 22 ให้นำความในมาตรา 14 มาตรา 15 มาตรา 16 และมาตรา 17 มาใช้บังคับแก่กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา 16 (3) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก

ให้นำความในมาตรา 18 และมาตรา 19 มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา 23 ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา 20 และกรรมการตามมาตรา 31 ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 24 ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการรับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

โดยสรุป เป้าประสงค์ของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการส่งเสริมจะครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านคุณภาพการผลิต การบริหารจัดการ เงินทุน การตลาด การบรรจุภัณฑ์ การบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดการทุน การวิจัยผลประเมิน การจัดการวัตถุดิบ และด้านอื่น ๆ โดยพิจารณาส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาคเอกชน และส่งเสริมผ่านส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

หมวด 4

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา 25 วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 26 ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิจึงมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา 26 อย่างต่อเนื่องรวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพการผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา 28 ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา 29 ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา 30 ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา 26 และมาตรา 27 และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา 28 และมาตรา 29

(2) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(3) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(4) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(5) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา 31 ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(2) ติดตาม และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(3) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(4) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา 15 มาตรา 16 และมาตรา 17 มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา 16 (3) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา 18 มาตรา 19 และมาตรา 24 มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา 32 ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา 33 ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา 30 แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา 34 ในวาระเริ่มแรก ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา 12 (3) และ (4) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดตามมาตรา 20 ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนาที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และสามารถแข่งขันทางการค้าภายใต้โลกโลกาภิวัตน์ได้ต่อไปในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายให้หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ได้ร่วมกันทำงานและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีเอกภาพ โดยการให้มีกฎหมายรองรับและรับรองสถานภาพของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน นอกจากนั้นหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ยังสามารถบูรณาการในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจฐานราก และเป็นหน่วยเล็ก ๆ หน่วยงานหนึ่งในสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถ พัฒนาตนเอง และนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุข มีเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนไปตลอดในอนาคต

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รังสรรค์ ปิติปัญญา (2542) ได้อธิบายว่าธุรกิจชุมชน เป็นธุรกิจชุมชนโดยมีคนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำธุรกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจการทำงานร่วมกันเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนร่วม ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ผ่านการทำธุรกิจชุมชนนี้จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้เหมาะสม และเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นธุรกิจชุมชนจึงนับว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ “การพัฒนาคนและชุมชน” ซึ่งนอกจากนี้ผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรงแล้วยังเชื่อว่าจะมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

ในการศึกษาเรื่องผู้ประกอบการในประเทศแอฟริกาใต้ของ Adonisi and Wyk (2012) พบว่ามีปัจจัย 8 ด้าน ของระบบการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อด้านการตลาดของผู้ประกอบการคือ การตัดสินใจในการทำงาน สิ่งสนับสนุนด้านการจัดการ ระบบแรงจูงใจ การได้มาซึ่งนวัตกรรม การสนับสนุนทางการเงิน เวลาในการทำงานที่ยืดหยุ่น ขอบเขตขององค์การ และระยะเวลาการทำงาน

ในด้านของการเงินชุมชน ปัทมาวดี ชูชุกิ (2552: 20-21) ได้อธิบายไว้ว่า องค์การการเงินในชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ด้วยการกู้ยืมแหล่งเงินที่ดอกเบี้ยต่ำที่สุดมาเป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรม เช่น การเกษตร อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังคงจำเป็นต้องกู้เงินจากหลายแหล่งเพราะองค์การการเงินในชุมชนไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินให้แก่ชาวบ้านต่อรายได้

Promsaka Na Sakolnakron (2010) ได้อธิบายถึงปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศได้ว่า ปัญหาของผู้ประกอบการ คือ 1) เกิดจากนโยบายภาครัฐ และสิ่งที่รัฐสนับสนุน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความเป็นจริงของการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมวิสาหกิจได้ 2) มีปัญหาทางการเงิน เช่นไม่สามารถยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ 3) ขาดความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ 4) ปัญหาด้านแรงงานโดยเฉพาะทักษะแรงงานมีอัตราการเข้า-ออก จากงานสูง และ 5) ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการตลาด นอกจากนี้ เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤชดีนิรันดร์ และ สาวิตรี รังสิภัทร์ (2550) ได้ศึกษาพบว่าในส่วนของวิสาหกิจชุมชน จะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องการตลาด การบริหารการผลิต กระบวนการจัดการสินค้า และความรับผิดชอบต่อชุมชน

สุธานี คาคี และคณะ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เพื่อขยายผลการผลิตแปรรูปน้ำมันงาปลอดสารเคมี ผู้วิสาหกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลวิจัยพบว่าองค์ความรู้ในการปลูกงาและสกัดน้ำมันงาได้รับ การสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยใหญ่ โดยสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งก่อเกิดการเรียนรู้สั่งสมจนกลายเป็นองค์ความรู้ และมรดกพัฒนาที่ต่อเนื่ององค์ความรู้ในการสกัดน้ำมันงาจากเดิมโดยอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยพัฒนากระบวนการสกัดน้ำมันงาจากเดิม แบบใช้ครกไม้กับแรงงานวัวและควาย ในการสกัดมาเป็นการใช้ครกไม้กับพลังงานน้ำหรือกังหันน้ำ และแบบประยุกต์โดยใช้ครกไม้กับพลังงานไฟฟ้าในการสกัดน้ำมันงา

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ (2554: 58) ได้รายงานสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐไว้ว่า 1) มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร 3) การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า 4) เนื้อหาแบบประเมินศักยภาพมีมากเกินไป ควรปรับให้กระชับเพื่อสะดวกและรวดเร็วและเข้าใจง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 5) แบบรายงานวิสาหกิจดีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง 6) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล 7) การติดตามการดำเนินงานกลุ่มหน่วยงานภาคีระดับอำเภอให้ความร่วมมือน้อย 8) หน่วยงานภาคีไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมินศักยภาพหรือข้อมูลอื่น ๆ ในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนในการพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ 9) วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

จากข้อมูลของ จากสำนักเกษตรจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้ 1) กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคีให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงานและมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน 3) วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก 4) หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอและจังหวัดยังทำแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญเนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรม

ส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจากทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจากทะเบียนเพื่อรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำซึ่งมิได้ประกอบกิจการอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

จากการศึกษาของ วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้กล่าวว่า สำหรับปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ สำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่มเพื่อผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านการผลิตถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตที่จะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม ดังนั้นในการผลิตจึงจำเป็นต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ทักษะและความรู้ความสามารถหรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิตจะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน

2. ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการตลาดนี้ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การผลิตนั้นแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิตแต่หากไม่สามารถหาตลาดรองรับผลผลิตที่ผลิตได้นั้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มอาจไม่ประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้วตลาดของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการนี้มีได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตามสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมในสายการบังคับบัญชา ก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนในการเสนอความคิดเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

4. ปัจจัยด้านการเงิน สำหรับปัจจัยทางการเงินนี้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเงินทุนที่กลุ่มจัดหามานั้นมักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์ หรือการถือหุ้น เรือนหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปด้วยดี

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาทั้งการมีส่วนร่วมในแง่ของการกำหนดนโยบายเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการประสบความสำเร็จจากการนำแนว

ทางเลือกวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่หัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชนก็คือการให้คนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการเสนอความเห็นและการตัดสินใจเป็นสำคัญ

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางเลือกและการดำเนินการ นอกจากนี้ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

7. ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นนอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเท่ากับการเป็นการช่วยแก้ปัญหาการเข้าไปขายแรงงานในเมืองในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญก็คือการที่แรงงานสามารถใช้แรงงานในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ได้นั้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลงเนื่องจากในปัจจุบันนี้เมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นต่างก็เข้าไปหางานทำกันในเมืองทำให้สภาพของชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไป ดังนั้นการที่ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมและอาชีพที่เป็นของคนในชุมชนขึ้นมาได้นั้น ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีปฏิสัมพันธ์มี 2 ลักษณะคือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก (Positive interaction) และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลบ (Negative interaction) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้และหาให้พบว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากสถาบันภายนอกนั้นเป็นไปในลักษณะใด ชุมชนที่สามารถประสบความสำเร็จนั้นสามารถสร้างได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกกับสถาบันต่าง ๆ โดยการเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือทั้งในส่วนของเงินทุน และการพัฒนาความรู้ความสามารถตลอดจนการฝึกฝนทักษะให้แก่ชาวบ้าน

9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านตลอดจนการที่ชาวบ้านมีความอดทนและพยายามสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างใดก็ตาม ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกก็ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ตนเข้ามาเป็นสมาชิก โดยสมาชิกต้องหมั่นติดตามความคืบหน้าขององค์กรและให้ความร่วมมือให้กิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การเข้าร่วมประชุม การร่วมติดตามศึกษาดูงาน พร้อมทั้งร่วมคิดเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของกลุ่ม โดยกลุ่มต้องมีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างผู้นำ สมาชิกและระหว่างกลุ่ม หรือบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนและสามารถนำไปปรับใช้ได้กับกลุ่ม

จากการศึกษาของ มนเทียร โลहितเสถียร (2549) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของวิสาหกิจคือ การบริการลูกค้า ความรวดเร็วของตลาด และนวัตกรรม ปัจจัยแห่งความสำเร็จนี้ จะ

สอดคล้องกับกลยุทธ์ความแตกต่างและกลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุนที่ต่ำกว่า สามารถวัดค่าปัจจัยแห่งความสำเร็จได้โดยการแบ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จออกเป็นปัจจัยด้านการเงิน ด้านลูกค้า กระบวนการภายในธุรกิจ การเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อสามารถติดตามวัดผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้

ซึ่งจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ายังมีปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับรัฐบาล การให้บริหารของภาครัฐ การสื่อสาร ก็ล้วนแต่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบธุรกิจเช่นกัน นอกจากนี้ สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) ลักษณะทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะผู้รับผิดชอบ ลักษณะของวิสาหกิจชุมชนและโอกาสทางธุรกิจ และ 2) ลักษณะของผู้รับผิดชอบ โดยเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนและพบว่ารูปแบบการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมคือ การจัดวางระบบ การจัดการในแต่ละกิจกรรมทางธุรกิจให้มีระบบมากขึ้น พร้อมกับเพิ่มศักยภาพทางการจัดการโดยเฉพาะทางการเงินและบัญชี

อย่างไรก็ตาม ญัฐพล นิมมานพัชรินทร์ (2552) ได้อภิปรายถึงรายงานสถานการณ์วิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งรวมไปถึงวิสาหกิจชุมชน ที่ได้ทำการสำรวจในปี พ.ศ.2552 ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบการได้แก่ ลำดับที่ 1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจไทย เนื่องจากความวิตกกังวลเรื่องการลงทุน ความเชื่อมั่น และความสามารถในการส่งออก ลำดับที่ 2 สถานการณ์ทางการเมือง เนื่องจาก SMEs ยังคงวิตกกังวลเรื่องความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและยาวนานอันจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจไทย จนทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคหันกลับมาเก็บออมแทนการบริโภคที่น่าจะเป็นไปตามนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลโดยเฉพาะ SMEs ในพื้นที่ภาคกลาง ลำดับที่ 3 พฤติกรรมของผู้บริโภค โดยคาดว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคภายในประเทศน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประกอบการประกอบธุรกิจเนื่องจาก SMEs มีความวิตกกังวลว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะส่งผลการออมมากกว่าบริโภคตามปกติ ลำดับที่ 4 เศรษฐกิจโลก ลำดับที่ 5 การแข่งขันภายในประเทศ เนื่องจาก SMEs ประเมินว่าเหตุการณ์ภายในประเทศในปัจจุบันน่าจะส่งผลให้เกิดการชะลอการลงทุน ตักนการตลาดยังคงวิตกกังวลเรื่องการแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดจากผู้ประกอบการรายใหญ่ หรือผู้ที่มีศักยภาพจนทำให้ตนเองไม่สามารถอยู่รอดได้

ระวุฒิ หล้าทุม (2540) ได้อธิบายไว้ว่า กลุ่มเกษตรกรการผลิตที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้ 1) คณะกรรมการของกลุ่มต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำตามระเบียบข้อบังคับ และสามารถวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มได้ 2) สมาชิกกลุ่มต้องเข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม ซื่อสัตย์ ให้ความคิดเห็นเพื่อพัฒนากลุ่มและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ 3) การเงินต้องมีการรัดกุม มีการวางแผน และปฏิบัติตามข้อบังคับอย่างเคร่งครัด 4) มีการดำเนินการวางแผนด้านปัจจัยการผลิตเป็นอย่างดี และ 5) มีระบบการจัดการกลุ่มที่ดีเช่น การวางแผน การพัฒนาความรู้สมาชิก และสนับสนุนการทำงานและขวัญกำลังใจ

ความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีเป็นปัญหาที่พบโดยทั่วไปในวิสาหกิจชุมชน (มานิตย์ มานุษยานนท์, 2552 น.58) ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไปไม่มีการบันทึกบัญชีโดยไม่เป็นระบบและไม่ถูกต้อง (กันตกนิษฐ์ พงศ์กระพันธ์, 2552 น.64) ซึ่งสอดคล้องกับที่ นันทรัตน์ นามบุรี (2555) ได้อธิบายไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนโดยส่วนใหญ่ในสามจังหวัดชายแดนใต้มีปัญหาเรื่องการจัดทำบัญชีและการเงิน เพราะขาดความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งภาครัฐควรจะไปสนับสนุนในการฝึกอบรมในส่วนนี้ให้มากขึ้น เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จะได้ไม่ต้องขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยแบ่งวิสาหกิจออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าอาหาร และ 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป/ประดิษฐ์เครื่องอุปโภค-บริโภค

2. วิธีการศึกษา

2.1 การศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี

ผู้วิจัยศึกษาด้วยการใช้หลักการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (PESTLE Analysis) ซึ่งเป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของ Aguilar (1967) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) โดยการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองตากลีและใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการจำนวน 5 ผู้ประกอบการ

PESTLE Analysis คือ วิธีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไป โดยใช้หลักการวิเคราะห์บริบทมีแนวคิดในการนำมาวิเคราะห์ ดังนี้คือ

1) ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors) ประกอบด้วย

- (1) การเมือง
- (2) การปกครอง
- (3) กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic factors) ประกอบด้วย

- (1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับประเทศ
- (2) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด
- (3) ความแปรผันทางการเงิน
- (4) ภาวะการว่างงาน
- (5) ศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่

3) ปัจจัยทางด้านสังคม (Social factors) ประกอบด้วย

- (1) แนวโน้มทางประชากร
- (2) วัฒนธรรมและประเพณี
- (3) โครงสร้างทางสังคม

- (4) การตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย
 - (5) สถานะสุขภาพ
 - (6) การรู้หนังสือ
 - (7) สภาพแวดล้อม
 - (8) ศักยภาพของชุมชน
- 4) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological factors) ประกอบด้วย
 - (1) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
 - (2) เทคโนโลยีด้านการแพทย์และการสาธารณสุข
 - (3) การแลกเปลี่ยนความรู้
 - (4) การวิจัยและพัฒนา
 - 5) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา (Ecological analysis) ประกอบด้วย
 - (1) ทรัพยากรธรรมชาติ
 - (2) สภาพอากาศ

เมื่อได้ทำการสังเกตการณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สังเกตได้มาเขียนรายงานการวิจัยด้วยการใช้วิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) คือ นำข้อมูลที่สังเกตได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์หาเนื้อหาสาระอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้นผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบันด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis)

2.2 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี

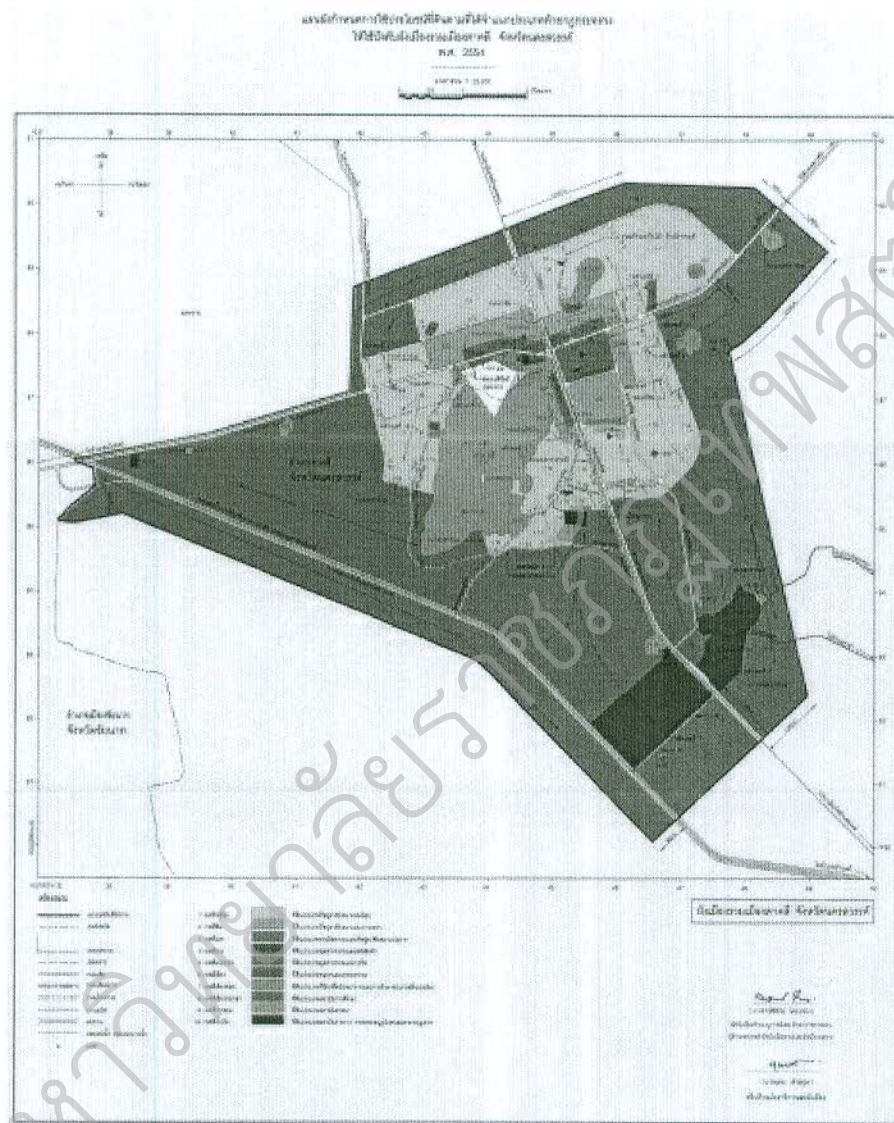
ผู้วิจัยทำการศึกษาดูด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กลุ่มประชากรโดยทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหรือตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองตากลี จำนวน 5 ผู้ประกอบการ ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้วิธีการสุ่มแบบ Snowball sampling แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis)

2.3 การศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี

ผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยการเชิญผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน เช่น นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ และผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 ท่าน (รายชื่อในภาคผนวก ข) มาสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลี และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้วิเคราะห์เนื้อหาสาระ (content analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive analysis)

3. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ในการเก็บข้อมูลวิจัยคือ เทศบาลเมืองตากลิซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครสวรรค์ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพแสดงพื้นที่เทศบาลเมืองตากลิ

ที่มา : แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2560-2562) เทศบาลเมืองตากลิ, หน้า 7

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาข้อมูลครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (PESTLE analysis) 2) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) 3) การวิเคราะห์เชิงบริบทของเนื้อหา (Content analysis)

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ ผู้วิจัยมีแนวทางในการนำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
2. สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ
3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (Chain Sampling) โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) กรณีศึกษาร้านแม่สมควร หมูสวรรค์

ร้านแม่สมควรเป็นสินค้าโอท็อป จังหวัดนครสวรรค์ เป็นธุรกิจชุมชนของตำบลตากลิ อุตสาหกรรมพาณิชย์ กลุ่มโอท็อป 5 ดาว ได้เป็นตัวแทนของจังหวัดนครสวรรค์ส่งสินค้าโอท็อปไปจัดแสดงนิทรรศการของกระทรวงพาณิชย์ที่ประเทศจีน สินค้าที่ขายได้และทำเงินให้กับร้านมาเป็นเวลานานและผู้บริโภคนิยมรับประทาน ได้แก่ หมูสวรรค์ เนื้อสวรรค์ เนื้อทุบ หมูทุบ เนื้อแดดเดียว หมูแดดเดียว เป็นต้น สินค้าของทางร้านมีการส่งออกขายมีตัวแทนหลายร้านในจังหวัดนครสวรรค์ เช่น ร้านแม่กุหลาบ ร้านจันทร์สวรรค์ ร้านโมจิเอ็มเอ็ม ส่งออกเจ้าละประมาณ 50-60 แพ็ค ต่อ 1 สัปดาห์

ส่วนด้านการตลาดจะเน้นตลาดเดิม ไม่เพิ่มตลาดใหม่ รักษาลูกค้าเก่าไว้ พอกำลังเราผลิตทางร้านได้มีลูกจ้างเพียง 1 คน สามารถผลิตสินค้าออกได้ทันตามคำสั่ง ทางร้านมีการเสียภาษีจ่ายค่าประกันสังคมให้กับทางลูกจ้าง มีโบนัสให้ตามเป้าที่ทำได้ วัตถุประสงค์ในการผลิตเน้นจากในอำเภอตากลิ หรือในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชนของเราด้วย และการผลิตในตลาดเน้นความสะอาดถูกหลักอนามัย ได้รับมาตรฐาน ร้านแม่สมควรมีหน้าร้านตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน หน้ากองบิน 4 สินค้าทางร้านได้เป็นตัวเป็นตัวแทนออกบูทในจังหวัดต่าง ๆ เมื่อมีการจัดงานนิทรรศการสินค้าโอท็อปจัดขึ้นในจังหวัดนั้น ๆ สถานที่จำหน่าย ร้านแม่สมควร 2038/1 ซอยรวมใจ 5 หมู่ที่ 5 ถนนพหลโยธิน ตำบลตากลิ อำเภอตากลิ จังหวัดนครสวรรค์ 60140 บริหารงานโดยนายกิตติพงศ์ พฤกษ์พิทักษ์ (อ๊อด) ติดต่อ 081-8246056

2) กรณีศึกษาร่วมเกล้าหัตถกรรม

ชื่อเจ้าของธุรกิจ นางรุ่งนภา แฉ่งกองเริ่มจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2543 โดยการสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาชุมชนตาศลี เนื่องจากสมาชิกกลุ่มและผู้สูงอายุในชุมชนมีความรู้ด้านการผลิตของใช้จากกะลามะพร้าวเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง เริ่มจากการได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาสู่ครอบครัวทำผลผลิต เพื่อใช้ภายในครัวเรือนของตนเอง จนกระทั่งหัวหน้าครัวเรือนและสมาชิกภายในครอบครัวมีความคิดริเริ่มเพื่อขยายผลให้กับเพื่อนบ้านจึงมีการรวมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกที่ต้องการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

1. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

ช่วงเวลานี้เศรษฐกิจไม่ค่อยดีทำให้สินค้าเรามีปัญหาตามไปด้วย อาจมีผลกระทบบ้างแต่ก็ค่อนข้างน้อยเพราะคำสั่งซื้อของเรายังมีเข้ามาตลอด และยังมีกลุ่มที่แตกย่อยออกไป ทำให้มีคำสั่งซื้อสินค้ามาตลอด

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

มีการตอบรับดีเพราะสินค้าเราไม่ทำลายมลภาวะ เพราะสินค้าของเราเป็นสินค้าที่ใช้วัสดุธรรมชาติ ทำให้ชาวต่างชาตินิยมและสนใจในสินค้าของเรา

3. สภาพแวดล้อมทางการเมือง

ทางกลุ่มไม่มีผลกระทบใด ๆ กับรัฐบาล แม้ว่ารัฐบาลจะเสนอนโยบายอะไรมา ก็แล้วแต่ ก็ไม่ส่งผลกระทบใด ๆ ต่อทางกลุ่มหัตถกรรมของเรา

4. สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน

มีการแข่งขันแต่ทางกลุ่มต้องออกแบบลายสินค้าให้มีการออกแบบลายใหม่ ๆ ขึ้นมาอยู่ตลอดเวลา

5. พฤติกรรมผู้บริโภค

มีการตอบรับดีเพราะผลิตภัณฑ์สินค้าของเราเป็นงานฝีมือและบุคคลจำนวนมากในสมัยนี้นิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติ

การบริหารองค์การ

1. ปัจจัยด้านการผลิต

ด้านการผลิตของกลุ่มหัตถกรรมเรามีการจัดกลุ่มแบ่งงานเป็นแผนก ๆ แต่ละคนสามารถทำได้หลายอย่างและทุกขั้นตอน ปัจจัยด้านการตลาด จะมีกลุ่มที่ช่วยออกตลาด

2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

กลุ่มเรามีการจัดการบริหารจัดการแบบกลุ่มย่อย และผู้ดูแลกลุ่มย่อยจะนำงานไปให้สมาชิกในกลุ่มทำ

3. ปัจจัยด้านการเงิน

ใช้เงินทุนของกลุ่มและก็มี การกู้การเงินจากธนาคารออมสิน

4. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

มีการเป็นเครือข่าย เช่น จังหวัดลำปางต้องการสร้อยคอ แต่เราต้องการกระเป๋า โดยจะใช้วิธีการที่นำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกัน และมีการฝากสินค้าแลกกันขายปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำไม่ประสบปัญหาอะไรเพราะกลุ่มของเราแบ่งการบริหารงานกันอย่างชัดเจนตามความถนัดของแต่ละคน

5. ปัจจัยด้านแรงงาน

ไม่มีปัญหาอะไรค่ะ เพราะชุมชนเรามีคนเยอะและเรายังมีเครือข่ายอีกสองอำเภอ คือ ตากฟ้าและช่องแค

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

ก็ไม่มีปัญหาอะไรเพราะบางครั้งก็มีทั้งการขายดีและขายไม่ดี เราต้องมีการปรับตัวมีเทคนิคเพื่อดึงลูกค้าเข้ามา

7. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก

ไม่มีอะไรที่เป็นปัญหา

8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร

จะต้องมาที่กลุ่มและมาทดลองเองงานไปทำแล้วทำได้ตามแบบเราจึงให้งานแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนปกติเป็นรัฐวิสาหกิจชุมชนเป็นโอท็อปสี่ดาว ได้รางวัลระดับประเทศ แต่เรายังไม่ได้ไปจดทะเบียนเป็นรัฐวิสาหกิจอย่างชัดเจน

3) กรณีศึกษาขนมแปรรูปชุมชนมาลัย

ชื่อเจ้าของธุรกิจ สมภพ เพยกลิ่น อายุ 58 ปี

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

1. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

กระแสตอบรับดี เด็กรุ่นใหม่ก็ยังชอบขนมแปรรูปอยู่ ทานได้ทุกวัย

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นอีกทาง เพราะงานมันไม่ได้ยากอะไรมากมาย

3. สภาพแวดล้อมทางการเมือง

มีฝ่ายพัฒนาชุมชนของอำเภอ เทศบาล ค่อยสนับสนุน ช่วยเหลือ

4. สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน

ในชุมชนมีร้านเดียว จึงไม่ค่อยมีคู่แข่ง

5. พฤติกรรมผู้บริโภค

ลูกค้าที่มาซื้อก็มีบอกว่าขนมอร่อย ราคา 5 บาท 50 บาท ราคาที่ตามขนาดของปริมาณว่าจะเอาเยอะแค่ไหน ก็มีบอกให้ลองทำตามยุคตามสมัยใหม่ๆบ้าง เสนอรสชาติต่างๆ แต่ก็ยังคงความเป็นดั้งเดิมอยู่

การบริหารองค์การ

1. ปัจจัยด้านการผลิต

มีขายส่งตามร้านกาแฟ ร้านเซ่งกี่ และก็เปิดหน้าร้านในชุมชนด้วย

2. ปัจจัยด้านการตลาด

มันอยู่ที่สินค้าราคาขึ้นตามเศรษฐกิจแต่คนก็ยังมาซื้อปกติเพราะมันเป็นของกินที่น่าจะตายตัวไม่แพงคนทั่วไปกำลังเงินไม่มากแต่ก็ยังพอซื้อกินได้ไม่ค่อยมีปัญหาเท่าไร

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานบ้านสมาชิกปลูกสมุนไพรชนิดอะไรก็นำมารวมกันและผลิตออกมาสมุนไพรบางชนิดที่ปลูกไม่ได้ก็ได้ทำการซื้อเข้ามาส่วนใหญ่จะปลูกกันเอง

4. ปัจจัยด้านการเงิน

การจัดสรรปันส่วนอย่างลงตัวได้กำไรก็จะเฉลี่ยกันภายในกลุ่ม

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ในชุมชนชาวบ้านก็มีน้ำใจต่อกันดีบ้านไหนเงินไม่ค่อยพอใช้เราก็จ้างมาทำงานช่วยให้มีรายได้กันไปช่วยกันไปเท่าที่จะช่วยได้

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

ก่อนจะทำอะไรต้องเอาความชอบส่วนตัวมาเป็นที่ตั้งก่อนจึงเริ่มหัดทำขนมโดยเริ่มจากการทำขนมแปรรูปก่อน จากนั้นค่อยนำอย่างอื่นมาลองเอากล้วย ฝัอก มัน มาแปรรูป ลองทำเรื่อยมาจนพัฒนามาเป็นสินค้า OTOP จนทุกวันนี้

7. ปัจจัยด้านแรงงาน

จ้างคนในชุมชน จ้างปอกเปลือกกล้วย จ้างบรรจุ จ้างเป็นรายวัน และประจำ

8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

ฝ่ายพัฒนาชุมชนของอำเภอเทศบาลคอยสนับสนุนช่วยเหลือสนับสนุนให้มีการทำขนมแปรรูปขึ้นมา

9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก

จ้างคนในชุมชน รายวัน และประจำ

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร

ก็จะ เป็นปากต่อปากมากกว่า และเห็นตามชื่อที่ติดอยู่กับถุงขนม

4) กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไร่มะขาม

ชื่อเจ้าของธุรกิจ นางสุนทรี แซ่อึ้ง ที่อยู่ใหม่: 140 ซ. รจนา 2 ต. ตาคลี อ. ตาคลี จ. นครสวรรค์ 60140 ที่อยู่เดิม : 2052/4 ซ. รวมใจ 7 ถ. พหลโยธิน ต. ตาคลี อ. ตาคลี จ. นครสวรรค์ 60140 ก่อตั้ง : จัดตั้งกลุ่มเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2544 เป็นกลุ่มแรกและกลุ่มเดียวที่อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

1. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

ปี 2556 ป้าสุนทรี แซ่อึ้ง ได้ทำการผ่าตัดหลัง จึงส่งผลให้การทำผลิตภัณฑ์ขัดข้อง ซึ่ง ณ ตอนนี้อาการเริ่มดีขึ้นแล้วและสมาชิกเก่าพร้อมที่จะกลับมารวมตัวกันเพราะที่อยู่เดิมตั้งอยู่ไกลจากบ้านสมาชิก แล้วทุกคนพร้อมที่จะกลับมาทำ

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพทางสังคมดีมาก เพราะอยู่ใกล้บ้านของสมาชิกภายในกลุ่ม

3. สภาพแวดล้อมทางการเมือง

ในเวลานี้ประมาณหลายเดือนก่อนนายอำเภอ นำผลิตภัณฑ์ OTOP ของป่าสุนทรื แซ่ อึ้ง ไปประชุมเพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ และสินค้า OTOP ดีขึ้น ผู้ใดที่อยากทำผลิตภัณฑ์ OTOP ให้มาลงทะเบียนไว้ได้ เพื่อที่รัฐบาลจะได้สนับสนุน เพื่ออีกทางเลือกให้ผู้ทำงานมีรายได้เพิ่มขึ้น

4. สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน

ป่าสุนทรื แซ่ อึ้ง ได้หยุดแข่งขันเมื่อปี 2556 เพราะเข้ารับการผ่าตัดหลัง แต่กลุ่มผลิตภัณฑ์ของป่าสุนทรื แซ่ อึ้ง ได้รับรางวัลมากมายจากการแข่งขันผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดนครสวรรค์

5. พฤติกรรมผู้บริโภค

ใช้แล้วเห็นผล ผู้บริโภคจึงซื้อไปใช้ต่อเนื่องกลุ่มผู้บริโภคจะเป็นบุคคลทั่วไปใช้ได้ทุกเพศทุกวัย

การบริหารองค์กร

1. ปัจจัยด้านการผลิต

ไม่มีปัญหาเพราะวัตถุดิบปลูกเองและภายในกลุ่มจะแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างชัดเจน

2. ปัจจัยด้านการตลาด

ตั้งแต่ก่อตั้งและได้ทำการผลิต ผลิตภัณฑ์ออกมาจัดจำหน่ายได้มีการตอบรับดีมาก ต่อมา พ.ศ. 2555 คุณป่าสุนทรื แซ่ อึ้ง ได้ประสบอุบัติเหตุและได้รับการผ่าตัดที่หลัง กลุ่มรักษัสมุนไพรงจึงได้ทำการหยุดทำการลงจึงทำให้เกิดการขาดรายได้

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานบ้านสมาชิกปลูกสมุนไพรมันใดอะไรก็นำมารวมกันและผลิตออกมาสมุนไพรมันใดที่ปลูกไม่ได้ก็ให้ทำการซื้อเข้ามาส่วนใหญ่มักจะปลูกกันเอง

4. ปัจจัยด้านการเงิน

มีการจัดสรรปันส่วนอย่างลงตัว ได้กำไรมากก็จะเฉลี่ยกันภายในกลุ่ม

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ไม่มีส่วนร่วมกับวิสาหกิจชุมชน เพราะมีการจัดการภายในกลุ่มเอง มีการจัดสรรปันส่วนใครทำงานคนนั้นก็ได้อ

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

เริ่มก่อตั้งกลุ่มโดย นางสาวสิริกวิณณ์ ศิริไพศาล และเพื่อนนักเรียนแพทย์ปี 3 ได้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มที่นำต้นแบบมาจากญี่ปุ่น

7. ปัจจัยด้านแรงงาน

ส่วนมากจะเป็นเพื่อนบ้าน ลูกบ้าน ที่อยู่บริเวณที่กลุ่มรักษัสมุนไพรมันตั้งอยู่ ซึ่งบริเวณนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในกลุ่มทั้งหมด

8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก

มีเทศบาล อำเภอ จังหวัด ได้เข้ามาช่วยเหลือในด้านการวางขายจัดจำหน่าย

9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก

ดั้งเดิมมีสมาชิกทั้งหมด 20 คน แต่พอย้ายที่อยู่ใหม่สมาชิกเหลือ 7 คน เพราะสถานที่ใหม่อยู่ไกลจากบ้านของเหล่าสมาชิกในกลุ่ม

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารยังไม่มี เพราะช่วงนี้เป็นการย้ายที่อยู่ของกลุ่มรักษ์สมุนไพร่จึงไม่มีการกระจายข่าว รอให้จัดการให้เข้าที่เข้าทางและสมาชิกมาพร้อมกันถึงจะมีการกระจายข่าวสารออกไป ว่ากลุ่มรักษ์สมุนไพร่ได้มีการย้ายที่อยู่เดิมและเปิดให้บริการให้แก่ผู้ที่สนใจในเรื่องสมุนไพร่และผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสมุนไพร่ได้เข้ามาใช้บริการ

5) กรณีศึกษากลุ่มศึกษาศูนย์พัฒนาอาชีพชุมชนเขาใบไม้

ชื่อ นายแก้ว สิทธิพรหม ตำแหน่ง ที่ปรึกษาของกลุ่ม บ้านเลขที่ 35 ซอยเจ้าเงาะ 4 ตำบลตากลี อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ 60140

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก

1. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

มีผลคือวัสดุต้องให้โครงเหล็กทำให้มีต้นทุนสูง สินค้าเลยมีราคาที่สูงตาม

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม

ที่การปรึกษากันภายในกลุ่มเพื่อหาแนวทางการพัฒนากรุ่มร่วมกัน

3. สภาพแวดล้อมทางการเมือง

จะแบ่งแยกกันระหว่างการทำงานกับการเมืองจะไม่เอามาร่วมกันจะเกี่ยวข้องกัด้ด้านการเมืองคือ เทศบาลมีนโยบายมาเยี่ยมเยือน

4. สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน

อยู่ในระดับด้อยเพราะการพัฒนากรุ่มยังไม่ครบวงจรเหมือนอีก 2 กรุ่มคือ กรุ่มบ้านอุดมธัญญาและกรุ่มบ้านหนองพิบูล

5. พฤติกรรมผู้บริโภค

ผู้บริโภคมีการซื้อน้อยเพราะราคาที่สูงเนื่องจากต้นทุนตะกร้ามีวัสดุที่ใช้ในการผลิตสูง

การบริหารองค์การ

1. ปัจจัยด้านการผลิต

ส่วนตะกร้าด้วยเชือกฟาง ส่วนตะกร้าด้วยพลาสติก โม่บายปลา

2. ปัจจัยด้านการตลาด

ยังเป็นจุดอ่อนอยู่ส่วนมากทำตามคำสั่งของเทศบาลเพื่อนำไปเยี่ยม ผู้ป่วยตามโรงพยาบาล และก็ยังขายตามเทศกาลงานต่าง ๆ

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

มีสมาชิก 35 คน เลือกสรรคณะกรรมการขึ้นมาบริหารงาน 12 คน บริหารเป็นวาระละ 2 ปี สามารถบริหารงานได้ คณะละ 2 วาระคือ 4 ปี แต่ไม่เกิน 3 วาระ

4. ปัจจัยด้านการเงิน
มีการระดมทุนจากสมาชิกโดยการให้สมาชิกซื้อหุ้นของกลุ่มหุ้นละ 10 บาท อย่างต่ำ 10 หุ้น ต่อคนเพื่อนำเงินมาพัฒนากลุ่ม
5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
มีการแบ่งงานตามความถนัดของคนในกลุ่มว่าถนัดอะไรเพื่อจัดสรรงานให้ตรงความถนัดของคนในกลุ่ม
6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ
ต้องผ่านการคัดเลือกมาโดยจะแยกเป็น ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน เลขานุการ และ เทร้าดูนิก็จะอยู่ใน 12 คนในกลุ่มคณะกรรมการ
7. ปัจจัยด้านแรงงาน
สมาชิกทุกคนหาวัสดุมาทำเองเนื่องจากวัตถุดิบมีราคาสูงจึงทำอยู่ที่บ้านและส่งมากลุ่มเพื่อขาย
8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก
มีการประสานงานกับกลุ่ม พัฒนาอาชีพชุมชนอื่น ๆ อยู่เสมอเพื่อติดต่อสื่อสารเรื่องการหาที่ขาย
9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก
เมื่อมีงานหรือการจัดการอบรมก็จะมีการแจ้งให้คนในกลุ่มทราบให้มารวมตัวกันเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว
10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร
ส่วนใหญ่ได้รับจาก เทศบาล พัฒนาการอำเภอ และจะมีการเรียกประชุมสมาชิกภายในกลุ่มทุก ๆ 3 เดือน เพื่อหารือร่วมกัน

2. สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ

2.1 สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน

ในการวิเคราะห์สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์บริบท (PESTLE Analysis) ซึ่งเป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของ Aguilar (1967) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) โดยการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้คือ

1) ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors) จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีเหตุผลของการประกาศพระราชบัญญัตินี้คือ “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าจะในระดับใด

รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ได้รับการรับรองและจดทะเบียนโดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ ทักษะและมีมือแรงงาน บางวิสาหกิจชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนเนื่องเงินทุนหรืออุปกรณ์เพื่อการผลิตและการจัดตั้ง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนให้ไปขายสินค้าในงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าพื้นที่

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic factors) จากการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองตากลีมีความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจอยู่พอสมควร โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ การลงทุนภาคเอกชน และการใช้จ่ายภาครัฐบาลในเขตพื้นที่ และในขณะเดียวกันภาคการเกษตรก็ได้การตอบรับดี จากปัจจัยทั้งหลายประการนี้ทำให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเมืองตากลีซึ่งจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าว วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมและเศรษฐกิจที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจในครัวเรือนดีขึ้นและประชาชนในพื้นที่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการมาสร้างรายได้จากการรวมกลุ่มวิสาหกิจเพื่อการผลิต การค้า และการบริการต่าง ๆ นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมของคนในสังคมนั้น ๆ และยังเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ แม่บ้าน และบุคคลทั่วไปให้มาใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกัน ได้สนทนากัน และมีรายได้เสริม ซึ่งดีกว่าจะอยู่บ้านเฉย ๆ โดยไม่ทำอะไรเลย

3) ปัจจัยทางด้านสังคม (Social factors) จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนทำให้การย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำลดลง เพราะสมาชิกในชุมชนสามารถทำงานที่บ้านของตนเองได้ ซึ่งทำให้การตั้งถิ่นฐานในสังคมนั้นโดยคนรุ่นใหม่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพราะไม่ต้องย้ายออกไปหางานทำที่อื่น ๆ ซึ่งทำให้หัวหน้าครอบครัว สามี-ภรรยา สามารถทำงานที่บ้านได้ก็มีโอกาสได้อยู่ดูแลบุตร หลานของตนเอง และสามารถดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเช่น พ่อ-แม่ หรือ ปู่-ย่า ตา-ยาย ได้ดียิ่งขึ้น ครอบครัวอบอุ่นเพราะได้อยู่ใกล้ชิดกัน การดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมก็ยังคงสามารถถ่ายทอดไปสู่รุ่นหลังได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนในแต่ละพื้นที่จะมีความสามารถและทักษะทางด้านการผลิตเป็นอย่างดี เพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อ-แม่ หรือรุ่นก่อนหน้า เป็นต้น

4) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological factors) จากการศึกษาพบว่า สิ่งแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีของประเทศและพื้นที่ศึกษามีการพัฒนาไปอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในการบริหารจัดการค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในด้านการตลาดและการหาข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการพัฒนาตนเองด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านทักษะการบริหารจัดการและทักษะการผลิต ยังขาดการพัฒนาอยู่เพียงเล็กน้อย

5) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา (Ecological factors) ในพื้นที่เทศบาลเมืองตากลี ทรัพยากรธรรมชาติที่วิสาหกิจชุมชนเคยใช้เป็นวัตถุดิบของการผลิต มีปริมาณลดลงเป็นอย่างมาก เช่น ในกลุ่มรัศมีสนุนไพร ก็ขาดแคลนสนุนไพรที่จะนำมาใช้ในการผลิต หรือการเกิดเหตุการณ์ฝนทิ้งช่วงอันสืบเนื่องมาจากผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน ก็จะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจทางด้านการเกษตรเป็นอย่างมาก

2.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี

จากการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี ผู้วิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพสูง
2. ต้นทุนวัตถุดิบต่ำ
3. วัตถุดิบเพื่อการผลิตหาได้ในท้องถิ่น
4. ราคาผลิตภัณฑ์ไม่สูงมากนัก
5. ต้นทุนในการจัดจำหน่ายต่ำ
6. ความสามารถในการสร้างกำไรสูง

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตที่ทันสมัย
2. ขาดความรู้ ทักษะด้านการผลิต
3. กลุ่มเป็นที่น่าสนใจและรู้จักของบุคคลไม่มากนัก
4. ไม่มีทักษะและความรู้ด้านการจัดการระบบบัญชีและการเงิน
5. มีส่วนแบ่งการตลาดน้อย
6. ขาดประสบการณ์ด้านการขายสินค้าและบริการ
7. ไม่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์

โอกาส (Opportunities)

1. กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีหลากหลายประเภท
2. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิสาหกิจชุมชน
3. การตื่นตัวในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ
4. กระแสความนิยมที่เกิดจากสินค้าที่ผลิตด้วยฝีมือแรงงาน (Handicraft)
5. ความสนใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อสินค้าจากโครงการวิสาหกิจชุมชน
6. มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่คอยให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับข้อมูลในด้าน

ต่าง ๆ

อุปสรรค (Treats)

1. การขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐ และไม่ค่อยสม่ำเสมอ
2. ขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการ
3. กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีรายได้ค่อนข้างต่ำ
4. การขาดความรู้และทักษะแรงงานขั้นสูง
5. ภาวะการออมน้อยและหนี้สินของประชาชนมีมาก
6. ชุมชนขาดการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้า
7. ยังขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

จากการสำรวจและสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจได้ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาการตลาดเป็นปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก เพราะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนมากเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านผู้อยู่ในชนบทซึ่งมักจะขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ และวิถีชาวบ้านมักจะใช้การผลิตนำการตลาด กล่าวคือผลิตสินค้าในสิ่งที่ตนเองชอบหรือมีความชำนาญ เมื่อผลิตเสร็จแล้วจึงค่อยมาคิดว่าจะผลิตแล้ว ขายใคร ขายที่ไหน ขายอย่างไร ซึ่งตามหลักการบริหารการตลาดแล้ว ก่อนจะผลิตอะไรผู้ผลิตจะต้องสำรวจตลาดก่อนว่าผู้บริโภคต้องการสินค้าแบบไหน อย่งไร ราคาเท่าไร ใครคือผู้บริโภค เพื่อที่จะได้ผลิตสินค้าและบริการได้ตามความต้องการของผู้บริโภคหรือตลาด

ต่อมาก็คือเป็นเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย และการขยายตลาด จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อย ไม่ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายมากนัก อาศัยการบอกต่อแบบปากต่อปาก หรืองานแสดงสินค้าภายในชุมชน รวมถึงการขายหน้าร้านของตนเองเป็นหลัก ปัญหาการขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า คือไม่มีสถานที่ในการรับจัดจำหน่ายสินค้า ขาดเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า คือการขาดผู้นำกลุ่มที่จะรวมสินค้าไปจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง การทำการตลาดต่างประเทศก็เป็นปัญหาหนึ่งเพราะการขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศเช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น

2) ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ ไม่มีการทำระบบบัญชีอย่างถูกต้อง ทำให้ไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง และยังขาดเงินหมุนเวียนจึงทำให้ไม่มีเงินทุนสำรองในการผลิตสินค้าและบริการในรอบถัดไป ไม่มีการจำแนกแยกแยะระบบบัญชีของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจที่ชัดเจน ทำให้การใช้เงินมีลักษณะที่ปะปนกันจนไม่สามารถจำแนกแยกแยะได้ว่า รายได้คือตรงไหนหรือรายจ่ายคือตรงไหน ส่วนปัญหาด้านการเงินเกิดจากการขาดเงินลงทุนเพื่อพัฒนากิจการ เพราะถึงแม้เมื่อจดทะเบียนรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้วจะสามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ แต่วิสาหกิจโดยส่วนมากจะไม่มีโอกาสได้ขอสินเชื่อดังกล่าวเพราะการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจะต้องร่วมกันเป็น ผู้ค้ำประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชนในการขอสินเชื่อ แต่สมาชิกโดยส่วนมากก็จะไม่ยอมเป็นผู้ค้ำประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชนด้วยกันทั้งนั้น ด้วยสาเหตุที่ว่า ไม่อยากรับผิดชอบถ้าวิสาหกิจผ่อนส่งไม่ได้ หรือการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินมาแล้วมักจะได้ไม่นำมาใช้ในกิจการของวิสาหกิจชุมชนแต่สมาชิกมักจะนำไปแบ่งกันเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว อันถัดมาคือ ปัญหาการขาดกระแสเงินสดหมุนเวียนในองค์กร เพราะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวนหนึ่ง ขายสินค้าด้วยระบบเงินเชื่อให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งพ่อค้าคนกลางหรือผู้ที่มาซื้อไปขายต่อ จะจ่ายค่าสินค้าก็ต่อเมื่อนำสินค้าไปแล้วขายได้ ซึ่งระบบนี้เกิดจากความไว้วางใจและเกิดขึ้นโดยทั่วไปในระบบการค้าของสังคมชนบท

3) ปัญหาด้านการผลิต ผู้ประกอบการบางรายมีคนในกลุ่มน้อย จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการผลิตสินค้าได้ และบุคลากรที่มีอยู่ก็ยังคงขาดทักษะพอสมควร แต่การพัฒนาทักษะในด้านการผลิตจึงยังไม่สามารถพัฒนาได้ดีทำให้ส่งผลต่อคุณภาพของสินค้า และต่อมาก็คือ ปัญหาที่เกิดจากต้นทุนของวัตถุดิบเพื่อการผลิต เพราะผลิตภัณฑ์บางอย่างนำวัตถุดิบจากที่อื่นมาผลิตสินค้า จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนวัตถุดิบเพราะการกำหนดราคาวัตถุดิบขึ้นอยู่กับผู้ขายวัตถุดิบ นอกจากนั้นผู้ผลิตบางรายที่

ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น โดยเฉพาะวัตถุดิบที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ ก็มีปัญหาด้านแคลนวัตถุดิบ เพราะใช้วัตถุดิบธรรมชาติมากเกินไปจนธรรมชาติไม่สามารถฟื้นฟูและเจริญเติบโตได้ทันกับปริมาณการใช้

นอกจากนั้นก็เป็นปัญหาด้านการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต เช่น วิชาหกิจที่เป็นผู้ผลิตอาหาร เครื่องดื่ม ก็ต้องการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานขององค์การอาหารและยา (อ.ย.) หรือการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ซึ่งวิชาหกิจจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนาตนเองในมาตรฐานดังกล่าวได้ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

4) ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน เช่น ไม่มีการสร้างเว็บไซต์เพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หรือไม่มีการใช้ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยทำงาน และส่วนใหญ่ค่อนข้างเป็นผู้สูงอายุไม่ค่อยสนใจเรื่องเทคโนโลยี จึงมีปัญหาด้านการโฆษณาไม่ทั่วถึง

5) ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความดึงดูดให้แก่ผู้บริโภคทั้งในส่วนของบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามวิชาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลีจำนวนมากต่างก็ยอมรับว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเอง รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ ยังไม่ดีเท่าที่ควร ถึงแม้บางวิชาหกิจชุมชนจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่เพื่อช่วยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ แต่ก็ยังไม่สามารถสั่งผลิตบรรจุภัณฑ์ตามที่ต้องการได้เพราะมีต้นทุนค่อนข้างสูง ดังนั้น วิชาหกิจต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่หาได้จากท้องถิ่นหรือสั่งผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ในราคาไม่สูงมาก นอกจากนี้ก็ยังพบว่าในบางวิชาหกิจชุมชนที่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีและสามารถเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคได้ดีแล้ว ก็มักจะโดนลอกเลียนแบบโดยผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยผลิตสินค้าแบบเดียวกันแต่นำมาจำหน่ายในราคาที่ถูกลงกว่าที่วิชาหกิจชุมชนจำหน่ายอยู่จึงทำให้เสียส่วนครองตลาดไป

6) ปัญหาด้านทุนการผลิต จากการศึกษาพบว่าการผลิตจำนวนมากเป็นงานฝีมือ โดยใช้ทักษะแรงงานของสมาชิกผลิตเป็นหลัก โดยมีการใช้เครื่องจักรค่อนข้างน้อย ทำให้ต้นทุนโดยส่วนใหญ่อยู่ที่ต้นทุนค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิต ซึ่งเมื่อรวมต้นทุนทุกอย่างเมื่อผลิตสินค้าเสร็จและตั้งราคาจำหน่ายทำให้มีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันกับสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ ซึ่งถ้าผู้ประกอบการ ไม่มีการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์สินค้าที่ดีหรือไม่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีแล้วการผลิตเพื่อขายสินค้าและแข่งขันกับคู่แข่งอื่น ๆ ก็จะทำให้ค่อนข้างลำบาก

4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตาคลี

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตาคลี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้เชิญเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการวิสาหกิจ รวมทั้งหมด 7 ท่าน (รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาสนทนากลุ่มอยู่ในภาคผนวก ข) มาร่วมอภิปรายและสนทนากลุ่ม โดยสามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตาคลีดังนี้

1) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาด้านการตลาดมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการที่ตามของตลาด มาเป็นการตลาดนำการผลิต กล่าวคือก่อนที่จะผลิตอะไรและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะต้องศึกษาก่อนว่าสินค้าที่จะผลิตเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคหรือไม่ ผลิตแล้วกลุ่มผู้บริโภคคือใคร ผู้บริโภคชอบผลิตภัณฑ์แบบไหน และผลิตแล้วจะไปวางขายที่ไหนได้ เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจะเข้ามามีบทบาทด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น เทศบาลเมืองตาคลี ในการจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำอำเภอ โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และหน่วยงานท้องถิ่นควรจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น สำหรับโอกาสทางการตลาด ซึ่งพิจารณาจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคพบว่า จุดแข็งคือ ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบ และภาวะความเป็นผู้นำของกลุ่ม จุดอ่อนคือ ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และขาดส่วนแบ่งตลาด โอกาส คือ กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติจำนวนมากและมีไม่มากและจำนวนมากมีมาก และอุปสรรคคือ การออมของประชากรยังมีน้อย ขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายได้ของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ

2) การพัฒนาด้านระบบบัญชีและการเงิน จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้วิสาหกิจชุมชนเกือบทุกแห่งจะได้รับการอบรมความรู้ด้านการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แต่มีวิสาหกิจจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่จัดทำบัญชีดังกล่าว ทำให้ไม่รู้รายรับ-รายจ่ายที่แท้จริง หรือไม่รู้ต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐนอกจากจะให้ความรู้แล้ว จะต้องออกระเบียบเรื่องการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนด้วย และมีการตรวจบัญชีจากภาครัฐอยู่เสมอ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนทุกแห่งได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง และจะทำให้สามารถคำนวณรายรับ-รายจ่าย และต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3) การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรอำเภอจะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาการออกแบบ มาเป็นผู้ช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ให้วิสาหกิจชุมชน โดยนำกรณีศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เป็นกรณีศึกษาแก่นักศึกษาในสถาบันการศึกษา หรือการที่สถาบันการศึกษาสามารถให้ความรู้ด้านการ

ออกแบบผลิตภัณฑ์ และการให้คำปรึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนนั้นสามารถพัฒนาตนเองในด้านนี้ได้ต่อไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานมากขึ้น

4) การพัฒนาการผลิต รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่ใช้วัตถุดิบที่ตนเองมีในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการผลิต นอกจากนั้นต้องพัฒนาความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตด้วยเช่นกัน การพัฒนาฝีมือแรงงานจำต้องมีการอบรมทักษะให้แก่สมาชิกวิสาหกิจที่เข้ามาทำงานใหม่ให้มีทักษะความสามารถก่อนที่จะเข้ามาทำการผลิตสินค้า นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องของการที่รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่าง ๆ ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐเช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดจะต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ของตนเอง

5) แนวทางการพัฒนาด้านภาษาต่างชาติ ในการพัฒนาด้านนี้เป็นอุปสรรคสำคัญเป็นอย่างมากของการพัฒนา เพราะขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลที่มีความพร้อมและความปรารถนาที่จะพัฒนาทักษะด้านภาษาของตนมากน้อยเพียงใด โดยปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาทักษะด้านภาษานี้ประสบผลสำเร็จได้ ภาครัฐจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ เช่น การกระตุ้นการสร้างแรงจูงใจ การจัดอบรมด้านภาษา และการประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

6) การลดต้นทุนการผลิต เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตสินค้าและบริการเพื่อเป็นได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเพื่อจะได้ไม่ต้องมีต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อการผลิตเพิ่มมากขึ้น การอนุรักษ์และธำรงรักษาไว้ซึ่งวัตถุดิบซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปลูกทดแทน และไม่ใช้ทรัพยากรมากเกินไปจนกระทั่งทรัพยากรธรรมชาติไม่สามารถฟื้นฟูตนเองได้ นอกจากนั้นปัญหาที่พบเป็นส่วนมากของวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ทักษะฝีมือแรงงานในการผลิตคือ ปัญหาต้นทุนแรงงาน วิธีการแก้ปัญหาที่ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนจะต้องเปลี่ยนวิธีการจ่ายค่าแรงจากการจ่ายค่าแรงเป็นรายวันเปลี่ยนมาจ่ายค่าแรงสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นรายชิ้นหรือรายเดือน

7) การพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านนี้มีความสำคัญไม่น้อยเช่นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง เป็นต้น โดยภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรมการสร้างเว็บเพจและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีระบบ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลิ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลิ และ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองตากลิ โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ประกอบการ จำนวน 5 ราย ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และ Snowball sampling และการสนทนากลุ่ม และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (PESTLE analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิ

ในการวิเคราะห์สภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์บริบท (PESTLE Analysis) ซึ่งเป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของ Aguilar (1967) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) โดยการที่ผู้วิจัยได้เดินทางไปสังเกตการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลิด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้คือ

1) ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors) จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมีเหตุผลของการประกาศพระราชบัญญัตินี้คือ “เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของ การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และโดยที่เศรษฐกิจชุมชนในปัจจุบันจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะยังผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าจะในระดับใดรวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548) ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้การรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ได้รับการรับรองและจดทะเบียนโดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ ทักษะและฝีมือแรงงาน บางวิสาหกิจชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนเนื่องเงินทุนหรืออุปกรณ์เพื่อการผลิตและการจัดตั้ง นอกจากนั้นยังได้รับการสนับสนุนให้ไปขายสินค้าในงานแสดงสินค้าที่ภาครัฐเป็นผู้จัดโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าพื้นที่

2) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic factors) จากการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองตากลีมีความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจอยู่พอสมควร โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ การลงทุนภาคเอกชน และการใช้จ่ายภาครัฐบาลในเขตพื้นที่ และในขณะเดียวกันภาคการเกษตรก็ได้การตอบรับดี จากปัจจัยทั้งหลายประการนี้ทำให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในเขตเทศบาลเมืองตากลีซึ่งจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าว วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมและเศรษฐกิจที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจในครัวเรือนดีขึ้นและประชาชนในพื้นที่ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการมาสร้างรายได้จากการรวมกลุ่มวิสาหกิจเพื่อการผลิต การค้า และการบริการต่าง ๆ นอกจากนั้นวิสาหกิจชุมชนยังเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคมของคนในสังคมนั้น ๆ และยังเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ แม่บ้าน และบุคคลทั่วไปให้มาใช้เวลาว่างทำกิจกรรมร่วมกัน ได้สนทนากัน และมีรายได้เสริม ซึ่งดีกว่าจะอยู่บ้านเฉย ๆ โดยไม่ทำอะไรเลย

3) ปัจจัยทางด้านสังคม (Social factors) จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนทำให้การย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำลดลง เพราะสมาชิกในชุมชนสามารถทำงานที่บ้านของตนเองได้ ซึ่งทำให้การตั้งถิ่นฐานในสังคมนั้นโดยคนรุ่นใหม่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพราะไม่ต้องย้ายออกไปหางานทำที่อื่น ๆ ซึ่งทำให้หัวหน้าครอบครัว สามี-ภรรยา สามารถทำงานที่บ้านได้ก็มีโอกาสได้อยู่ดูแลบุตร หลานของตนเอง และสามารถดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเช่น พ่อ-แม่ หรือ ปู่-ย่า ตา-ยาย ได้ดียิ่งขึ้น ครอบครัวอบอุ่นเพราะได้อยู่ใกล้ชิดกัน การดำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมก็ยังคงสามารถถ่ายทอดไปสู่รุ่นหลังได้ง่ายมากขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่าชุมชนในแต่ละพื้นที่จะมีความสามารถและทักษะทางการผลิตเป็นอย่างดี เพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นพ่อ-แม่ หรือรุ่นก่อนหน้า เป็นต้น

4) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี (Technological factors) จากการศึกษาพบว่า สิ่งแวดล้อมทางด้านเทคโนโลยีของประเทศและพื้นที่ศึกษามีการพัฒนาไปอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในการบริหารจัดการค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยในด้านการตลาดและการหาข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการพัฒนาตนเองด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านทักษะการบริหารจัดการและทักษะการผลิต ยังขาดการพัฒนาอยู่เพียงเล็กน้อย

5) ปัจจัยทางนิเวศวิทยา (Ecological factors) ในพื้นที่เทศบาลเมืองตากลี ทรัพยากรธรรมชาติที่วิสาหกิจชุมชนเคยใช้เป็นวัตถุดิบของการผลิต มีปริมาณลดลงเป็นอย่างมาก เช่น ในกลุ่มรักรัษสมุนไพรรักษาแคลนสมุนไพรมีจะนำมาใช้ในการผลิต หรือการเกิดเหตุการณ์ฝนทิ้งช่วงอันสืบเนื่องมาจากผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน ก็ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจทางการเกษตรเป็นอย่างมาก

1.2 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี

จากการศึกษาวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพสูง 2. ต้นทุนวัตถุดิบต่ำ 3. วัตถุดิบเพื่อการผลิตหาได้ในท้องถิ่น 4. ราคาผลิตภัณฑ์ไม่สูงมากนัก 5. ต้นทุนในการจัดจำหน่ายต่ำ 6. ความสามารถในการสร้างกำไรสูง 	จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตที่ทันสมัย 2. ขาดความรู้ ทักษะด้านการผลิต 3. กลุ่มเป็นที่น่าสนใจและรู้จักของบุคคลไม่มากนัก 4. ไม่มีทักษะและความรู้ด้านการจัดการระบบบัญชีและการเงิน 5. มีส่วนแบ่งการตลาดน้อย 6. ขาดประสบการณ์ด้านการขายสินค้าและบริการ 7. ไม่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการวิจัย พัฒนา และนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีหลากหลายประเภท 2. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิสาหกิจชุมชน 3. การตื่นตัวในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ 4. กระแสความนิยมที่เกิดจากสินค้าที่ผลิตด้วยฝีมือแรงงาน (Handicraft) 5. ความสนใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อสินค้าจากโครงการวิสาหกิจชุมชน 6. มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่คอยให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับข้อมูลในด้านต่าง ๆ 	อุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> 1. การขาดการสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานของรัฐ และไม่ค่อยสม่ำเสมอ 2. ขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการ 3. กลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีรายได้ค่อนข้างต่ำ 4. การขาดความรู้และทักษะแรงงานขั้นสูง 5. ภาวะการออมน้อยและหนี้สินของประชาชนมีมาก 6. ชุมชนขาดการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้า 7. ยังขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

จากการสำรวจและสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจได้ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาการตลาดเป็นปัญหาใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก เพราะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยส่วนมากเกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านผู้อยู่ในชนบทซึ่งมักจะขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ และวิถีชาวบ้านมักจะใช้การผลิตนำการตลาด กล่าวคือผลิตสินค้าในสิ่งที่ตนเองชอบหรือมีความชำนาญ เมื่อผลิตเสร็จแล้วจึงค่อยมาคิดว่าจะผลิตแล้ว ขายใคร ขายที่ไหน ขายอย่างไร ซึ่งตามหลักการบริหารการตลาดแล้ว ก่อนจะผลิตอะไรผู้ผลิตจะต้องสำรวจตลาดก่อนว่าผู้บริโภคต้องการสินค้าแบบไหน อย่งไร ราคาเท่าไร ใครคือผู้บริโภค เพื่อที่จะได้ผลิตสินค้าและบริการได้ตามความต้องการของผู้บริโภคหรือตลาด

ต่อมาก็เป็นเรื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย และการขยายตลาด จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อย ไม่ได้มีช่องทางการจัดจำหน่ายมากนัก อาศัยการบอกต่อแบบปากต่อปาก หรืองานแสดงสินค้าภายในชุมชน ร่วมกับการขายหน้าร้านของตนเองเป็นหลัก ปัญหาการขาดแหล่งจำหน่ายสินค้า คือไม่มีสถานที่ในการรับจัดจำหน่ายสินค้า ขาดเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า คือการขาดผู้นำกลุ่มที่จะรวมสินค้าไปจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง การทำการตลาดต่างประเทศก็เป็นปัญหาหนึ่งเพราะการขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศเช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น

2) ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลีไม่มีการทำระบบบัญชีอย่างถูกต้อง ทำให้ไม่ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริง และยังขาดเงินหมุนเวียนจึงทำให้ไม่มีเงินทุนสำรองในการผลิตสินค้าและบริการในรอบถัดไป ไม่มีการจำแนกแยกแยะระบบบัญชีของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจที่ชัดเจน ทำให้การใช้เงินมีลักษณะที่ปะปนกันจนไม่สามารถจำแนกแยกแยะได้ว่า รายได้คือตรงไหนหรือรายจ่ายคือตรงไหน ส่วนปัญหาด้านการเงินเกิดจากการขาดเงินลงทุนเพื่อพัฒนากิจการ เพราะถึงแม้เมื่อจดทะเบียนรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้วจะสามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ แต่วิสาหกิจโดยส่วนมากจะไม่มีโอกาสได้ขอสินเชื่อดังกล่าวเพราะการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนจะต้องร่วมกันเป็น ผู้ค้ำประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชนในการขอสินเชื่อ แต่สมาชิกโดยส่วนมากก็จะไม่ยอมเป็นผู้ค้ำประกันให้แก่วิสาหกิจชุมชนด้วยกันทั้งนั้น ด้วยสาเหตุที่ว่า ไม่อยากรับผิดชอบถ้าวิสาหกิจผอนส่งไม่ได้ หรือการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินมาแล้วมักจะไม่ได้นำมาใช้ในกิจการของวิสาหกิจชุมชนแต่สมาชิกมักจะนำไปแบ่งกันเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว อันดับต่อมาคือ ปัญหาการขาดกระแสเงินสดหมุนเวียนในองค์กร เพราะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวนหนึ่ง ขายสินค้าด้วยระบบเงินเชื่อให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งพ่อค้าคนกลางหรือผู้ที่มาซื้อไปขายต่อ จะจ่ายค่าสินค้าก็ต่อเมื่อนำสินค้าไปแล้วขายได้ ซึ่งระบบนี้เกิดจากความไว้วางใจและเกิดขึ้นโดยทั่วไปในระบบการค้าของสังคมชนบท

3) ปัญหาด้านการผลิต ผู้ประกอบการบางรายมีคนในกลุ่มน้อย จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการผลิตสินค้าได้ และบุคลากรที่มีอยู่ก็ยังคงขาดทักษะพอสมควร แต่การพัฒนาทักษะในด้านการผลิตจึงยังไม่สามารถพัฒนาได้ดีทำให้ส่งผลต่อคุณภาพของสินค้า และต่อมาก็คือ ปัญหาที่เกิดจากต้นทุนของวัตถุดิบเพื่อการผลิต เพราะผลิตภัณฑ์บางอย่างนำวัตถุดิบจากที่อื่นมาผลิตสินค้า จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนวัตถุดิบเพราะการกำหนดราคาวัตถุดิบขึ้นอยู่กับผู้ขายวัตถุดิบ นอกจากนั้นผู้ผลิตบางรายที่

ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น โดยเฉพาะวัตถุดิบที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติ ก็มีปัญหาด้านแคลนวัตถุดิบ เพราะใช้วัตถุดิบธรรมชาติมากเกินไปจนธรรมชาติไม่สามารถฟื้นฟูและเจริญเติบโตได้ทันกับปริมาณการใช้

นอกจากนั้นก็เป็นปัญหาด้านการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิต เช่น วิชาทกิจที่เป็นผู้ผลิตอาหาร เครื่องดื่ม ก็ต้องการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับการรับรองมาตรฐานขององค์การอาหารและยา (อ.ย.) หรือการพัฒนาตนเองไปสู่การได้รับใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ซึ่งวิชาทกิจจำนวนมากยังไม่สามารถพัฒนาตนเองในมาตรฐานดังกล่าวได้ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

4) ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการจำนวนมากไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน เช่น ไม่มีการสร้างเว็บไซต์เพื่อการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หรือไม่มีการใช้ระบบโปรแกรมทางด้านบัญชีที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการช่วยทำงาน และส่วนใหญ่ค่อนข้างเป็นผู้สูงอายุไม่ค่อยสนใจเรื่องเทคโนโลยี จึงมีปัญหาด้านการโฆษณาไม่ทั่วถึง

5) ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างความดึงดูดให้แก่ผู้บริโภคทั้งในส่วนของบรรจุภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามวิชาทกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลีจำนวนมากต่างก็ยอมรับว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนเอง รวมไปถึงบรรจุภัณฑ์ ยังไม่ดีเท่าที่ควร ถึงแม้บางวิชาทกิจชุมชนจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น มหาวิทยาลัยในพื้นที่เพื่อช่วยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ แต่ก็ยังไม่สามารถส่งผลิตบรรจุภัณฑ์ตามที่ต้องการได้เพราะมีต้นทุนค่อนข้างสูง ดังนั้น วิชาทกิจต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุหรือวัตถุดิบที่หาได้จากท้องถิ่นหรือสั่งผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ในราคาไม่สูงมาก นอกจากนี้ก็ยังพบว่าในบางวิชาทกิจชุมชนที่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีและสามารถเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคได้ดีแล้ว ก็มักจะโดนลอกเลียนแบบโดยผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยผลิตสินค้าแบบเดียวกันแต่นำมาจำหน่ายในราคาที่ถูกลงกว่าที่วิชาทกิจชุมชนจำหน่ายอยู่จึงทำให้เสียส่วนครองตลาดไป

6) ปัญหาด้านทุนการผลิต จากการศึกษาพบว่าการผลิตจำนวนมากเป็นงานฝีมือ โดยใช้ทักษะแรงงานของสมาชิกผลิตเป็นหลัก โดยมีการใช้เครื่องจักรค่อนข้างน้อย ทำให้ต้นทุนโดยส่วนใหญ่อยู่ที่ต้นทุนค่าจ้างแรงงานเพื่อการผลิต ซึ่งเมื่อรวมต้นทุนทุกอย่างเมื่อผลิตสินค้าเสร็จและตั้งราคาจำหน่ายทำให้มีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับสินค้าประเภทเดียวกันกับสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ ซึ่งถ้าผู้ประกอบการ ไม่มีการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์สินค้าที่ดีหรือไม่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีแล้วการผลิตเพื่อขายสินค้าและแข่งขันกับคู่แข่งอื่น ๆ ก็จะทำให้ค่อนข้างลำบาก

1.4 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิชาทกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี

ในหัวข้อนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิชาทกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองตากลี โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้เชิญเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการวิชาทกิจชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการวิชาทกิจ รวมทั้งหมด 7 ท่าน (รายนามผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับเชิญมาสนทนากลุ่มอยู่ใน

ภาคผนวก ข) มาร่วมอภิปรายและสนทนากลุ่ม โดยสามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตเทศบาลตลิ่งนี้

1) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด จากการศึกษาพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาด้านการตลาดมาก ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการที่ตามของตลาด มาเป็นการตลาดนำการผลิต กล่าวคือก่อนที่จะผลิตอะไรและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจะต้องศึกษาก่อนว่าสินค้าที่จะผลิตเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคหรือไม่ ผลิตแล้วกลุ่มผู้บริโภคคือใคร ผู้บริโภคชอบผลิตภัณฑ์แบบไหน และผลิตแล้วจะไปวางขายที่ไหนได้ เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรจะเข้ามามีบทบาทด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเช่น เทศบาลเมืองตลิ่งนี้ ในการจัดหาสถานที่แสดงสินค้าอย่างถาวรสำหรับวิสาหกิจชุมชนประจำอำเภอ โดยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำสินค้าของตนมาแสดงได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และหน่วยงานท้องถิ่นควรจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น สำหรับโอกาสทางการตลาด ซึ่งพิจารณาจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคพบว่า จุดแข็งคือ ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบ และภาวะความเป็นผู้นำของกลุ่ม จุดอ่อนคือ ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย และขาดส่วนแบ่งตลาด โอกาส คือ กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติจำนวนคู่แข่งยังมีไม่มากและจำนวนลูกค้ามีมาก และอุปสรรคคือ การออมของประชากรยังมีน้อย ขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายได้ของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ

2) การพัฒนาด้านระบบบัญชีและการเงิน จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้วิสาหกิจชุมชนเกือบทุกแห่งจะได้รับการอบรมความรู้ด้านการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย แต่มีวิสาหกิจจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่จัดทำบัญชีดังกล่าว ทำให้ไม่รู้รายรับ-รายจ่ายที่แท้จริง หรือไม่รู้ต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐนอกจากจะให้ความรู้แล้ว จะต้องออกกระเบียบเรื่องการทำบัญชีของวิสาหกิจชุมชนด้วย และมีการตรวจบัญชีจากภาครัฐอยู่เสมอ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนทุกแห่งได้จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และสามารถบริหารงานการเงินได้ตามความเป็นจริง และจะทำให้สามารถคำนวณรายรับ-รายจ่าย และต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3) การพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานเกษตรอำเภอจะต้องเป็นผู้ประสานงานหรือสื่อกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่กับสถาบันการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในสาขาวิชาการออกแบบ มาเป็นผู้ช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์ให้วิสาหกิจชุมชน โดยนำกรณีศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เป็นกรณีศึกษาแก่นักศึกษาในสถาบันการศึกษา หรือการที่สถาบันการศึกษาสามารถให้ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการให้คำปรึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนนั้นสามารถพัฒนาตนเองในด้านนี้ได้ต่อไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานมากขึ้น

4) การพัฒนาการผลิต รัฐจะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่ใช้วัตถุดิบที่ตนเองมีในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการผลิต นอกจากนั้นต้องพัฒนาความเข้าใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตด้วยเช่นกัน การพัฒนาฝีมือแรงงานจำต้องมีการอบรมทักษะให้แก่สมาชิกวิสาหกิจที่เข้ามาทำงานใหม่ให้มีทักษะความสามารถก่อนที่จะเข้ามาทำการผลิตสินค้า นอกจากนี้ก็เป็นเรื่องของภาครัฐที่จะต้องสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่าง ๆ ด้วยการให้

ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยหน่วยงานภาครัฐเช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดจะต้องเป็นเจ้าภาพหลักในการให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ของตนเอง

5) แนวทางการพัฒนาด้านภาษาต่างชาติ ในการพัฒนาด้านนี้เป็นอุปสรรคสำคัญเป็นอย่างมากของการพัฒนา เพราะขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลว่ามีความพร้อมและความปรารถนาที่จะพัฒนาทักษะด้านภาษาของตนมากน้อยเพียงใด โดยปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาทักษะด้านภาษานี้ประสบผลสำเร็จได้ ภาครัฐจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ เช่น การกระตุ้นการสร้างแรงจูงใจ การจัดอบรมด้านภาษา และการประสานงานกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

6) การลดต้นทุนการผลิต เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตสินค้าและบริการเพื่อเป็นได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเพื่อจะได้ไม่ต้องมีต้นทุนการจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อการผลิตเพิ่มมากขึ้น การอนุรักษ์และธำรงรักษาไว้ซึ่งวัตถุดิบซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปลูกทดแทน และไม่ใช้ทรัพยากรมากเกินไปจนกระทั่งทรัพยากรธรรมชาติไม่สามารถฟื้นฟูตนเองได้ นอกจากนี้ปัญหาที่พบเป็นส่วนมากของวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ทักษะฝีมือแรงงานในการผลิตคือ ปัญหาต้นทุนแรงงาน วิธีการแก้ปัญหานี้ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนจะต้องเปลี่ยนวิธีการจ่ายค่าแรงจากการจ่ายค่าแรงเป็นรายวันเปลี่ยนมาจ่ายค่าแรงสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเป็นรายชิ้นหรือรายเดือน

7) การพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านนี้มีความสำคัญไม่น้อยเช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด การโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือการสร้างเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและเพื่อการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง เป็นต้น โดยภาครัฐจะต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรมการสร้างเว็บเพจและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีระบบ เป็นต้น

2. อภิปรายผลการศึกษา

การจะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผู้สนับสนุนสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคือ หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ทั้งรัฐบาลส่วนกลาง เช่น กระทรวง กรม และฝ่ายและแผนกต่าง ๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทุกหน่วยงานภาครัฐจะต้องร่วมมือกันทำงานเชิงบูรณาการ กล่าวคือทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ไม่ใช่ต่างหน่วยงานก็ต่างทำกันไปโดยขาดการประสานงานกันอย่างเช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้ การจัดการความรู้ในองค์กรของตน ซึ่ง Wasko & Faraj (2000) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งการจัดการความรู้คือ การค้นพบ การแลกเปลี่ยน การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการได้มาซึ่งองค์ความรู้ ในความรู้ที่กระจางชัดโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือการนำความรู้ที่อยู่ในคนเช่น ประสบการณ์ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ก็คือวิถีทางที่จะช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ด้านต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะต้นทุนแรงงาน และต้นทุนวัตถุดิบ เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ต้นทุนราคาขายสินค้าของวิสาหกิจชุมชนมีราคาสูง ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องหาวิธีการบริหารจัดการ เช่น เปลี่ยนการจ่ายค่าแรงจากการจ่ายเป็นรายวันมาจ่ายเป็นรายชิ้น หรือใช้วิธีการจ้างเหมา ซึ่ง Yang & Huang (2000) ได้อธิบายว่า การที่จัดการธุรกิจที่ดีขึ้นเช่นการลดต้นทุนการผลิต จะทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและคุณภาพของสินค้าและบริการที่ดีขึ้น ในด้านการ

แก้ปัญหาการทำตลาด ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนนอกจากจะผลิตสินค้าภายใต้ตราสินค้าผลิตภัณฑ์ของตนเองแล้ว ยังสามารถเข้าไปสู่การพัฒนาตนเองไปเป็นผู้รับช่วงการผลิตจากอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ เช่น การรับจ้างเย็บผ้า การรับจ้างเย็บรองเท้า โดยรับค่าแรงเป็นรายชิ้นจากผู้ว่าจ้าง ซึ่ง Promsaka Na Sakolnakorn (2011) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การที่วิสาหกิจชุมชนเข้ามาเป็นผู้รับช่วงการผลิต จะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเพราะมีรายได้เพิ่มเติมมากขึ้น นอกจากจะส่งผลทางเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลทางสังคมคือ การมีงานทำของคนในชุมชนแต่ละชุมชนทำให้ไม่ต้องมีการย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำ ครอบครัวได้อยู่ด้วยกัน พ่อ-แม่ได้ทำงานอยู่ในชุมชนของตนก็มีเวลาได้เลี้ยงดูบุตร-หลาน เลี้ยงดูตา-ยาย ปู่-ย่า ส่งผลให้ครอบครัวอบอุ่น นอกจากนี้ก็เป็นประเด็นทางด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ดังเช่นที่ ประภาพร แสงทอง (2553) ได้อธิบายไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนควรจะมีการออกแบบผลิตภัณฑ์เช่น ฉลาก ตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ เพื่อส่งผลต่อการดึงดูดผู้บริโภคและสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์

ในด้านการบริหารการเงินและบัญชี ซึ่งเป็นปัจจัยด้านที่มีผลต่อความอยู่รอดของวิสาหกิจ โดยการเงินเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันที่กำลังเกิดกับวิสาหกิจหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของการหาแหล่งเงินทุนจากทางสถาบันการเงินหรือเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากองค์การเองที่ไม่มีการจัดการทางการเงิน และการบัญชีในองค์การอย่างเป็นระบบ และไม่มีการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนในการใช้เงินอย่างถูกวิธี จากการศึกษาของ Promsaka Na Sakolnakorn, et al. (2009) ได้อธิบายไว้ว่า ผู้ประกอบการที่มีวิสัยทัศน์จะต้องกำหนดนโยบายการจัดการทางการเงินลงในแผนธุรกิจขององค์การที่เข้มงวด และต้องมีการใช้ทรัพยากรทางการเงินให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนั้น ผู้ประกอบการจะต้องรู้หลักของการบริหารทางการเงินและการจัดการด้านการบัญชีที่ถูกต้อง โดยผู้ประกอบการที่ขาดความรู้ด้านการบริหารการเงินและบัญชี ควรจะไปขอรับคำปรึกษาจากการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เพื่อการนำไปพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองต่อไป

กล่าวโดยสรุป หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพราะวิสาหกิจชุมชนเกิดจากประชาชนผู้เป็นฐานรากทางสังคม อยู่ในสังคมชนบท ห่างไกลความเจริญ การดำเนินงานของรัฐเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้พัฒนานโยบายเพื่อการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคของการจัดการภาครัฐคือ การบริหารงานด้วยการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐเอง นอกจากนั้นภาครัฐจะต้องสนับสนุนการฝึกอบรมให้วิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง และจะต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสม โดยการศึกษาของ สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร และคณะ (2542) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้ มีความต้องการได้รับความรู้และการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เรียงลำดับตามความสำคัญคือ ด้านการตลาด การจัดการ การผลิต การบัญชี การเงิน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรที่จะให้มีหน่วยงานของภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียว ที่ดูแลวิสาหกิจชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่มีหลายหน่วยงาน หลายโครงการที่สนับสนุนผู้ประกอบการ การผลิตประเภทต่าง ๆ ซึ่งสุดท้ายแล้วผู้ประกอบการแต่ละแห่งก็คือ “ผู้ประกอบการธุรกิจ” นั่นเอง เพราะในปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนหลายแห่งก็ได้จดทะเบียนหลายอย่างเช่น จดทะเบียนในนาม “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” แล้วก็จดทะเบียน “วิสาหกิจชุมชน” ด้วย ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

1) ภาครัฐควรสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้กับวิสาหกิจชุมชนแบบครบวงจรเช่น การทำบัญชี การใช้เทคโนโลยีการผลิตในวิสาหกิจแบบเดียวกัน การออกแบบผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์สินค้าและการจัดการด้านตลาดตลาด โดยให้สถาบันการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ซึ่งมีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นพี่เลี้ยงและฝึกปฏิบัติจริงให้แก่วิสาหกิจชุมชน

2) ภาครัฐควรจะเป็นผู้สนับสนุนและประสานงานให้มีการเชื่อมโยงวิสาหกิจแบบเดียวกันเข้าเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้สามารถที่จะช่วยเหลือดูแล ถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันได้ โดยมีการจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการศึกษาดูงานในแต่ละกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน

3) ควรมีการลดขั้นตอนต่าง ๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการลง เช่น การจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การขออนุญาตฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงลดขั้นตอนแต่เพิ่มช่องทางในการติดต่อขอความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่วิสาหกิจชุมชนต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

4) รัฐควรมีการประเมินสถานะของวิสาหกิจชุมชนในทุก ๆ ปี เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนที่สามารถดำเนินการธุรกิจได้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้การช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนที่ประสบปัญหา ทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ในการจัดการ รวมไปถึงเงินทุน โดยให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ

5) รัฐบาลควรที่จะให้มีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวเป็นผู้สนับสนุนดูแลวิสาหกิจชุมชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมไปถึงผู้ประกอบการอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการทำงานที่สัมฤทธิ์ผลได้อย่างแท้จริง และลดการซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2549). วิสาหกิจชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2553, จาก <http://www.moac.go.th/builder/aid/articleupdate.php?id=86>.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10: สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เฉลิมพล จตุพร ศุภพร ไทยภักดี ปราโมทย์ สฤณีรัตน์ และ สาวิตรี รังสิภัทร์. (2550). แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน : กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคม), 28(2), 265-275.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล. (2554). วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์.
- ณัฐพล นิรมานพัชรินทร์. (2552). สารพัดปัญหาหาร์มกระที่บ SMEs แนวโน้มดิ่งเหวที่สุดในรอบ 5 ปี. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2553, จาก <http://www.manager.co.th/SMEs/ViewNews.aspx?NewsID=9520000040879>.
- ปัทมาวดี ชูชุกิ. (2552). Microfinance และการเงินชุมชน. เศรษฐธรรมศาสตร์ สัมมนา ลำดับที่ 4. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊กส์
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. (2548). พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ : วิทยุชุมชน.
- มนเทียร โรหิตเสถียร. (2549). การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานิตย์ มานุษยานนท์. (2552). การพัฒนาระบบบัญชีและการเงินของกลุ่มผลิต ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รังสรรค์ ปิติปัญญา. (2542). ศักยภาพของชุมชนในการทำธุรกิจชุมชนอุตสาหกรรม. Applied Economics Journal, 5(2), 99-113.
- วระวุฒิ หล้าทุม. (2540). ประสิทธิภาพของกลุ่มเกษตรกรตามความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลในจังหวัดเลย. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ / นามสกุล : นางณิชชา อ่อนอุดม
วันเดือนปีเกิด : 22 มิถุนายน 2527
ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ (พนักงานมหาวิทยาลัย) คณะวิทยาการจัดการ
ชื่อหน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (หน่วยจัดการศึกษานอกที่ตั้ง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อำเภอตาคลี)
สถานที่ตั้ง : 2062 ซอยรวมใจ 6 ตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์
60140
โทรศัพท์ / โทรสาร : 056-264219 โทรสาร 056-264218
ที่อยู่ปัจจุบัน : 810/10 ซอยถาวร ตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์
60140
โทรศัพท์ : 082-8787239
E-MAIL : nim_2211@hotmail.com
ประวัติการศึกษา : (ปวช - ปริญญาโท; สาขา และสถาบัน)

ชื่อปริญญา	สาขาวิชา	สถาบันการศึกษา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต	การจัดการทั่วไป	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
บริหารธุรกิจบัณฑิต	บริหารการตลาด	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจรัลพงษานุรักษ์
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง (ปวส.)	การตลาด	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต ปทุมธานี
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	การขาย	วิทยาลัยเทคนิคชัยนาท